

LLATÍ • 1r DE BATXILLERAT

GRAMÀTICA LLATINA

FONAMENTS TEÒRICS

*Lingua latina
clavis est
ad intellegendum
sapientiam
Romanorum
et radices
linguarum
nostrarum.*

ESPAI HERMES

LLATÍ 1r BATXILLERAT

Fonaments teòrics

2n Trimestre

La gramàtica és una de les eines fonamentals per comprendre i traduir els textos llatins. Aquest dossier recull de manera clara i ordenada els principals continguts morfològics i sintàctics que treballarem al llarg del curs.

Hi trobaràs l'estudi de les declinacions, els adjectius, els pronoms, les formes verbals i les estructures sintàctiques més habituals de la llengua llatina. L'objectiu és que aprenguis a identificar les funcions de les paraules dins l'oració i a interpretar correctament les relacions que s'estableixen entre elles.

El domini d'aquests continguts et permetrà analitzar amb seguretat els textos llatins, millorar les teves traduccions i comprendre amb més profunditat la llengua i la cultura de Roma.

<https://espaihermes.com>

ISBN: 978-84-09-76230-9

CONTINGUT

LA TERCERA DECLINACIÓ.....	5
CARACTERÍSTIQUES GENERALS.....	5
<i>Com obtenim el tema.....</i>	<i>5</i>
<i>Procediment inicial.....</i>	<i>6</i>
<i>Com identificar el nominatiu de la 3a declinació.....</i>	<i>6</i>
<i>Temes acabats en -c o -g: resultat -x.....</i>	<i>6</i>
<i>Temes acabats en -t o -d: desaparició de la dental.....</i>	<i>6</i>
<i>Temes acabats en -nt: resultat -ns.....</i>	<i>7</i>
<i>Temes acabats en -r /-l: nominatiu sense -s.....</i>	<i>7</i>
<i>Temes en -n: desaparició de la n en el nominatiu.....</i>	<i>8</i>
<i>Substantius neutres en -men.....</i>	<i>8</i>
<i>Substantius neutres en -us: alternança entre s i r.....</i>	<i>8</i>
<i>Desinències de la tercera declinació.....</i>	<i>9</i>
<i>Llei del neutre.....</i>	<i>9</i>
<i>Taula comparativa.....</i>	<i>10</i>
<i>Els grups de la tercera declinació i les seves particularitats.....</i>	<i>10</i>
<i>Quines formes canvien?.....</i>	<i>11</i>
IN MEMORIAM MANET.....	12
FES LES ACTIVITATS.....	12
ELS ADJECTIUS DE SEGONA CLASSE.....	13
<i>Com s'enuncien al diccionari?.....</i>	<i>13</i>
<i>Com obtenim el tema?.....</i>	<i>13</i>
<i>Adjectius de tres terminacions.....</i>	<i>14</i>
<i>Adjectius de dues terminacions.....</i>	<i>14</i>
<i>Adjectius d'una terminació.....</i>	<i>15</i>
<i>Desinències generals.....</i>	<i>16</i>
<i>Particularitats que cal recordar.....</i>	<i>16</i>
<i>La concordança.....</i>	<i>17</i>
<i>Com declinar un adjectiu de segona classe.....</i>	<i>17</i>
<i>Taula comparativa dels adjectius.....</i>	<i>18</i>
IN MEMORIAM MANET.....	18
FES LES ACTIVITATS.....	18
EL GRAU DE L'ADJECTIU: POSITIU, COMPARATIU I SUPERLATIU.....	19
<i>El grau positiu.....</i>	<i>19</i>
<i>El grau comparatiu.....</i>	<i>19</i>
<i>Comparatiu de superioritat.....</i>	<i>19</i>
<i>Comparatiu d'igualtat.....</i>	<i>19</i>
<i>Comparatiu d'inferioritat.....</i>	<i>19</i>
EL GRAU SUPERLATIU.....	20
<i>Formació del superlatiu.....</i>	<i>20</i>
<i>Superlatius especials.....</i>	<i>20</i>
<i>Comparatius i superlatius irregulars.....</i>	<i>21</i>
<i>Resum.....</i>	<i>21</i>
IN MEMORIAM MANET.....	21

FES LES ACTIVITATS	21
LA QUARTA DECLINACIÓ	22
COM RECONeixEM LA QUARTA DECLINACIÓ?	22
CARACTERÍSTIQUES GENERALS	22
<i>Desinències de la quarta declinació</i>	<i>22</i>
<i>Particularitats de la quarta declinació</i>	<i>23</i>
<i>Com identificar un substantiu de la quarta declinació.....</i>	<i>24</i>
IN MEMORIAM MANET	24
FES LES ACTIVITATS	24
LA CINQUENA DECLINACIÓ	25
COM RECONeixEM LA CINQUENA DECLINACIÓ?	25
<i>Desinències de la cinquena declinació</i>	<i>25</i>
<i>Particularitats de la cinquena declinació</i>	<i>26</i>
<i>Com identificar un substantiu de la cinquena declinació</i>	<i>26</i>
IN MEMORIAM MANET	26
TAULA COMPARATIVA	27
FES LES ACTIVITATS	27
ELS ADVERBIS.....	28
<i>Formació dels adverbis a partir dels adjectius</i>	<i>28</i>
<i>Adjectius de primera classe: adverbis en -e</i>	<i>28</i>
<i>Adjectius de segona classe: adverbis en -iter</i>	<i>28</i>
<i>Adverbis freqüents no derivats d'adjectius</i>	<i>29</i>
<i>Adverbis de temps</i>	<i>29</i>
<i>Adverbis de lloc</i>	<i>29</i>
<i>Adverbis de quantitat o intensitat.....</i>	<i>29</i>
<i>Adverbis d'afirmació i negació</i>	<i>29</i>
<i>Els graus de l'adverbi.....</i>	<i>30</i>
<i>Formes irregulars dels graus.....</i>	<i>30</i>
FES LES ACTIVITATS	30
ELS PRONOMS I ELS DETERMINANTS	31
PRONOMS I DETERMINANTS.....	31
<i>Els pronoms personals</i>	<i>31</i>
<i>Primera persona: ego, nos</i>	<i>31</i>
<i>Segona persona: tu, vos.....</i>	<i>31</i>
<i>El pronom reflexiu de tercera persona.....</i>	<i>32</i>
<i>Els possessius</i>	<i>32</i>
<i>Concordança del possessiu.....</i>	<i>33</i>
<i>El possessiu reflexiu suus, sua, suum</i>	<i>33</i>
<i>Omissió del possessiu.....</i>	<i>33</i>
<i>Els demostratius</i>	<i>33</i>
<i>Hic, haec, hoc</i>	<i>33</i>
<i>Iste, ista, istud</i>	<i>34</i>
<i>Ille, illa, illud</i>	<i>34</i>
<i>El pronom anafòric is, ea, id</i>	<i>35</i>
<i>El pronom d'identitat idem, eadem, idem.....</i>	<i>35</i>

<i>El pronom intensiu ipse, ipsa, ipsum</i>	35
<i>El pronom relatiu qui, quae, quod</i>	36
Concordança del relatiu.....	36
<i>Els interrogatius</i>	36
Pronom interrogatiu: quis?, quid?	36
Determinant interrogatiu: qui, quae, quod?.....	37
<i>Els indefinits</i>	37
Aliquis, aliquid.....	37
Quidam, quaedam, quiddam / quoddam	37
<i>Quisque, quidque</i>	37
Nemo i nihil.....	38
<i>Els adjectius pronominals</i>	38
<i>Com analitzar un pronom o un determinant</i>	39
<i>In memoria manet</i>	39
FES LES ACTIVITATS	39
LES FORMES VERBALS DEL TEMA DE PRESENT	40
VEU ACTIVA	40
L'IMPERFET D'INDICATIU.....	40
L'IMPERFET D'INDICATIU DEL VERB SUM	41
EL FUTUR D'INDICATIU	41
Futur de la primera i la segona conjugacions	41
Futur de la tercera, la tercera mixta i la quarta conjugacions.....	42
El futur d'indicatiu del verb sum	42
EL PRESENT DE SUBJUNTIU	43
Coincidència entre futur d'indicatiu i present de subjuntiu	43
EL PRESENT DE SUBJUNTIU DEL VERB SUM	44
L'IMPERFET DE SUBJUNTIU	44
Formació	44
L'IMPERFET DE SUBJUNTIU DEL VERB SUM	45
L'IMPERATIU DE PRESENT.....	45
Imperatius irregulars freqüents	45
Ordre negativa.....	46
L'IMPERATIU DE PRESENT DEL VERB SUM	46
L'INFINITIU DE PRESENT ACTIU.....	46
Usos bàsics.....	46
Quadre resum del tema de present	47
Formes del verb sum que cal memoritzar	47
IN MEMORIA MANET.....	47
FES LES ACTIVITATS	47
EL TEMA DE PERFET	48
La importància de la segona forma del diccionari	48
Formació dels temps del sistema de perfet.....	48
Perfet d'indicatiu.....	48
PLUSQUAMPERFET D'INDICATIU	49
FUTUR PERFET	49

UN MATEIX VERB POT TENIR TRES TEMES DIFERENTS	49
EL TEMA DE PERFET DE SUM I DELS SEUS COMPOSTOS	49
<i>El tema de perfet de possum</i>	50
TEMA DE PERFET I VEU PASSIVA	50
<i>Com identificar el tema de perfet</i>	50
<i>No s'ha de confondre el tema de perfet amb el tema de supí</i>	51
IN MEMORIA MANET	51
FES LES ACTIVITATS	51
ELS TEMPS DEL SISTEMA DE PERFET: INDICATIU I SUBJUNTIU	52
ELS TEMPS ACTIUS DEL SISTEMA DE PERFET	52
<i>EL PERFET D'INDICATIU ACTIU</i>	52
<i>El plusquamperfet d'indicatiu actiu</i>	53
<i>El futur perfet d'indicatiu actiu</i>	53
<i>El perfet de subjuntiu actiu</i>	53
<i>El plusquamperfet de subjuntiu actiu</i>	54
<i>Resum del sistema de perfet actiu</i>	54
ELS TEMPS PASSIUS DEL SISTEMA DE PERFET	55
<i>El perfet d'indicatiu passiu</i>	55
<i>El plusquamperfet d'indicatiu passiu</i>	55
<i>El futur perfet d'indicatiu passiu</i>	56
<i>El perfet de subjuntiu passiu</i>	56
<i>El plusquamperfet de subjuntiu passiu</i>	56
<i>Participis de les diferents conjugacions</i>	56
<i>Resum del sistema de perfet passiu</i>	57
<i>Comparació entre activa i passiva</i>	57
<i>Verbs intransitius i veu passiva</i>	57
<i>Els verbs deponents</i>	57
IN MEMORIA MANET	58
FES LES ACTIVITATS	58

LA TERCERA DECLINACIÓ

CARACTERÍSTIQUES GENERALS

La tercera declinació és el model de flexió nominal més variat del llatí. Comprèn substantius **masculins, femenins i neutres**, i presenta formes de **nominatiu singular molt diverses**. Per aquest motiu, no és possible reconèixer els substantius d'aquesta declinació observant únicament el nominatiu.

Tots els substantius de la tercera declinació comparteixen, però, una característica fonamental: el genitiu singular acaba en **-is**. **Exemples:**

- *rex, regis* (m.): rei;
- *civitas, civitatis* (f.): ciutat;
- *mater, matris* (f.): mare;
- *nomen, nominis* (n.): nom;
- *corpus, corporis* (n.): cos;
- *mare, maris* (n.): mar.

El nominatiu pot acabar de moltes maneres diferents: *rex, civitas, mater, nomen, corpus, mare*. En canvi, el genitiu singular permet identificar sempre la declinació: ***regis; civitatis; matris; nominis; corporis; maris***.

Per tant, quan consultem un substantiu al diccionari, hem d'observar sempre les tres informacions següents:

- el nominatiu singular;
- el genitiu singular;
- el gènere.

Per **exemple**: *civitas, civitatis* (f.): aquesta enunciació ens indica que:

- *civitas* és el nominatiu singular;
- *civitatis* és el genitiu singular;
- la terminació **-is** confirma que pertany a la tercera declinació;
- l'abreviatura (f.) indica que és femení.

COM OBTENIM EL TEMA

El tema és la base a la qual s'afegeixen les desinències dels diferents casos. En la tercera declinació, **el tema s'obté habitualment eliminant la terminació -is del genitiu singular**.

Enunciat	Genitiu	Tema
<i>rex, regis</i>	<i>reg-is</i>	<i>reg-</i>
<i>civitas, civitatis</i>	<i>civitat-is</i>	<i>civitat-</i>
<i>mater, matris</i>	<i>matr-is</i>	<i>matr-</i>
<i>nomen, nominis</i>	<i>nomin-is</i>	<i>nomin-</i>
<i>corpus, corporis</i>	<i>corpor-is</i>	<i>corpor-</i>
<i>urbs, urbis</i>	<i>urb-is</i>	<i>urb-</i>

Aquest procediment és especialment important perquè el nominatiu singular sovint no mostra clarament el tema:

- en *rex*, el tema és *reg-*;
- en *civitas*, el tema és *civitat-*;
- en *nomen*, el tema és *nomin-*;
- en *corpus*, el tema és *corpor-*.

Per això, no hem d'intentar obtenir el tema eliminant una terminació del nominatiu. El nominatiu de la tercera declinació pot haver experimentat canvis fonètics i no sempre permet reconstruir directament la base del substantiu.

PROCEDIMENT INICIAL

Per identificar un substantiu de la tercera declinació:

1. localitza el genitiu singular;
2. comprova que acaba en *-is*;
3. elimina *-is* per obtenir el tema;
4. consulta el gènere;
5. aplica les desinències corresponents.

Exemple: rex, regis (m.)

- genitiu: *regis*;
- desinència del genitiu: *-is*;
- tema: *reg-*;
- declinació: **tercera**;
- gènere: **masculí**.

COM IDENTIFICAR EL NOMINATIU DE LA 3A DECLINACIÓ

En la tercera declinació, el **nominatiu singular** pot ser molt diferent de la resta de casos. Això passa perquè el nominatiu sovint **ha experimentat canvis fonètics**: dues consonants han entrat en contacte, una consonant ha desaparegut o el tema ha modificat alguna vocal.

Idea fonamental: el nominatiu pot ocultar el tema; el genitiu ens el descobreix. Per comprendre aquests canvis, cal partir sempre del genitiu singular, perquè és la forma que ens permet descobrir el tema.

TEMES ACABATS EN -C O -G: RESULTAT -X

Quan un tema acabat en una consonant velar, **-c o -g**, entra en contacte amb la **-s** del nominatiu, el resultat s'escriu **x**. En llatí: **$c + s \rightarrow x$; $g + s \rightarrow x$**

Genitiu	Tema	Formació del nominatiu	Nominatiu
<i>regis</i>	<i>reg-</i>	<i>reg-s</i> $\rightarrow$ <i>rex</i>	<i>rex</i>
<i>ducis</i>	<i>duc-</i>	<i>duc-s</i> $\rightarrow$ <i>dux</i>	<i>dux</i>
<i>pacis</i>	<i>pac-</i>	<i>pac-s</i> $\rightarrow$ <i>pax</i>	<i>pax</i>
<i>legis</i>	<i>leg-</i>	<i>leg-s</i> $\rightarrow$ <i>lex</i>	<i>lex</i>
<i>vocis</i>	<i>voc-</i>	<i>voc-s</i> $\rightarrow$ <i>vox</i>	<i>vox</i>

La **x** del nominatiu representa, per tant, la combinació de la consonant final del tema amb la **-s** del nominatiu.

Quan declinem el substantiu, reapareix la consonant pròpia del tema:

- *rex*, però *regis*, *regi*, *regem*, *rege*, *reges*, *regum*, *regibus*;
- *dux*, però *ducis*, *duci*, *ducem*, *duce*, *duces*, *ducum*, *ducibus*;
- *pax*, però *pacis*, *paci*, *pacem*, *pace*, *paces*, *pacum*, *pacibus*.

Per **exemple**: *regibus* = *reg-* + *-ibus*

- *reg-* és el tema;
- *-ibus* és la desinència de datiu o ablatiu plural.

La **g** no ha aparegut de nou per casualitat: **sempre havia format part del tema**, encara que quedés amagada sota la **x** del nominatiu.

TEMES ACABATS EN -T O -D: DESAPARICIÓ DE LA DENTAL

Les consonants **t** i **d** s'anomenen **dentals**. Quan entren en contacte amb la **-s** del nominatiu, la dental desapareix i només es conserva la **s**. De manera simplificada: **$t + s \rightarrow s$; $d + s \rightarrow s$**

Genitiu	Tema	Formació del nominatiu	Nominatiu
<i>militis</i>	<i>milit-</i>	<i>milit-s</i> → <i>miles</i>	<i>miles</i>
<i>civitatis</i>	<i>civitat-</i>	<i>civitat-s</i> → <i>civitas</i>	<i>civitas</i>
<i>aetatis</i>	<i>aetat-</i>	<i>aetat-s</i> → <i>aetas</i>	<i>aetas</i>
<i>pedis</i>	<i>ped-</i>	<i>ped-s</i> → <i>pes</i>	<i>pes</i>
<i>custodis</i>	<i>custod-</i>	<i>custod-s</i> → <i>custos</i>	<i>custos</i>

En alguns mots, a més de desaparèixer la dental, es produeix un petit canvi vocàlic. Per això, no sempre podem reconstruir el nominatiu de manera completament mecànica.

En declinar el substantiu, reapareix la consonant del tema:

- *miles*, però *militis*, *militi*, *militem*, *milite*;
- *pes*, però *pedis*, *pedi*, *pedem*, *pede*;
- *civitas*, però *civitatis*, *civitati*, *civitatem*, *civitate*.

TEMES ACABATS EN -NT: RESULTAT -NS

Els temes acabats en *-nt* són un cas particular dels temes en dental. Quan s'afegeix la *-s* del nominatiu, la *t* desapareix: *nt + s* → *ns*

Genitiu	Tema	Formació del nominatiu	Nominatiu
<i>montis</i>	<i>mont-</i>	<i>mont-s</i> → <i>mons</i>	<i>mons</i>
<i>dentis</i>	<i>dent-</i>	<i>dent-s</i> → <i>dens</i>	<i>dens</i>
<i>pontis</i>	<i>pont-</i>	<i>pont-s</i> → <i>pons</i>	<i>pons</i>
<i>fontis</i>	<i>font-</i>	<i>font-s</i> → <i>fons</i>	<i>fons</i>

En els altres casos reapareix el grup *-nt-*:

- *mons*, però *montis*, *monti*, *montem*, *monte*;
- *dens*, però *dentis*, *denti*, *dentem*, *dente*;
- *pons*, però *pontis*, *ponti*, *pontem*, *ponte*.

TEMES ACABATS EN -R / -L: NOMINATIU SENSE -S

No tots els nominatius de la tercera declinació es formen afegint una *-s*. Alguns substantius presenten **desinència zero**: el nominatiu es forma directament a partir del tema, sense afegir-hi cap terminació. En determinats temes acabats en *-r*, apareix una *e* per facilitar-ne la pronunciació:

Genitiu	Tema	Nominatiu
<i>patris</i>	<i>patr-</i>	<i>pater</i>
<i>matris</i>	<i>matr-</i>	<i>mater</i>
<i>fratris</i>	<i>fratr-</i>	<i>frater</i>

En aquests mots, la *e* del nominatiu desapareix en els altres casos:

- *pater*, però *patris*, *patri*, *patrem*, *patre*;
- *mater*, però *matris*, *matri*, *matrem*, *matre*;
- *frater*, però *fratris*, *fratri*, *fratrem*, *fratre*.

Altres substantius conserven directament el tema:

Genitiu	Tema	Nominatiu
<i>consulis</i>	<i>consul-</i>	<i>consul</i>
<i>solis</i>	<i>sol-</i>	<i>sol</i>

Per tant, aquestes formes no “perden la terminació *-is*”. La terminació *-is* pertany exclusivament al genitiu; el nominatiu es construeix segons un procediment diferent.

TEMES EN -N: DESAPARICIÓ DE LA N EN EL NOMINATIU

En diversos substantius amb tema acabat en **-n**, aquesta consonant no apareix en el nominatiu singular. Sovint el nominatiu acaba en **-o**.

Genitiu	Tema	Nominatiu
<i>hominis</i>	<i>homin-</i>	<i>homo</i>
<i>ordinis</i>	<i>ordin-</i>	<i>ordo</i>
<i>leonis</i>	<i>leon-</i>	<i>leo</i>
<i>sermonis</i>	<i>sermon-</i>	<i>sermo</i>

La **n** reapareix en la resta de la declinació:

- *homo*, però *hominis*, *homini*, *hominem*, *homine*;
- *ordo*, però *ordinis*, *ordini*, *ordinem*, *ordine*;
- *leo*, però *leonis*, *leoni*, *leonem*, *leone*.

Aquesta correspondència és freqüent, però no s'ha d'aplicar automàticament a qualsevol substantiu acabat en **-o**. Sempre cal comprovar-ne el genitiu.

SUBSTANTIUS NEUTRES EN -MEN

Alguns substantius neutres presenten una alternança entre:

- **-men** en el nominatiu, vocatiu i acusatiu singular;
- **-min-** en la resta dels casos.

Nominatiu	Genitiu	Tema oblic
<i>nomen</i>	<i>nominis</i>	<i>nomin-</i>
<i>flumen</i>	<i>fluminis</i>	<i>flumin-</i>
<i>carmen</i>	<i>carminis</i>	<i>carmin-</i>
<i>lumen</i>	<i>luminis</i>	<i>lumin-</i>

Exemples:

- *nomen*, però *nominis*, *nomini*, *nomine*;
- *flumen*, però *fluminis*, *flumini*, *flumine*;
- *carmen*, però *carminis*, *carmini*, *carmine*.

No es tracta simplement de substituir la terminació **-inis** per **-men**. El substantiu presenta una alternança entre la forma del nominatiu i el tema que apareix en els casos oblics.

SUBSTANTIUS NEUTRES EN -US: ALTERNANÇA ENTRE S I R

Alguns substantius neutres acaben en **-us** en el nominatiu singular, però presenten una **r** en el genitiu i en la resta dels casos.

Nominatiu	Genitiu	Tema
<i>corpus</i>	<i>corporis</i>	<i>corpor-</i>
<i>tempus</i>	<i>temporis</i>	<i>tempor-</i>
<i>opus</i>	<i>operis</i>	<i>oper-</i>
<i>genus</i>	<i>generis</i>	<i>gener-</i>
<i>vulnus</i>	<i>vulneris</i>	<i>vulner-</i>

Aquesta alternança s'explica per un canvi fonètic històric: una antiga **s** situada entre vocals es va transformar en **r**. El nominatiu va conservar la **s**, mentre que els altres casos presenten **r**.

Per exemple:

- *corpus*, però *corporis*, *corpori*, *corpore*;
- *tempus*, però *temporis*, *tempori*, *tempore*;

- *genus*, però *generis*, *generi*, *genere*.

Per a l'anàlisi, el més important és recordar que el tema s'obté del genitiu:

- *corporis* → *corpor-*
- *temporis* → *tempor-*
- *generis* → *gener-*

Un matís important

Alguns canvis es poden explicar mitjançant una regla fonètica clara:

- *c/g + s* → *x*;
- *t/d + s* → *s*;
- *nt + s* → *ns*.

Altres correspondències no permeten reconstruir sempre el nominatiu d'una manera automàtica:

- *hominis* → *homo*;
- *nominis* → *nomen*;
- *corporis* → *corpus*;
- *patris* → *pater*.

Aquestes formes s'han d'aprendre com una parella: **nominatiu + genitiu + gènere**. Per exemple:

- *homo, hominis* (m.);
- *nomen, nominis* (n.);
- *corpus, corporis* (n.);
- *pater, patris* (m.).

IN MEMORIAM MANET

- ✓ El nominatiu de la tercera declinació pot ocultar el tema.
- ✓ El tema s'obté eliminant *-is* del genitiu singular.
- ✓ La *x* del nominatiu pot correspondre a un tema acabat en *-c* o *-g*: *rex, regis; dux, ducis; pax, pacis*.
- ✓ Les dentals *t* i *d* desapareixen davant la *-s* del nominatiu: *miles, militis; pes, pedis*.
- ✓ En els grups en *-nt*, la *t* desapareix: *mons, montis; dens, dentis*.
- ✓ Alguns substantius formen el nominatiu sense afegir *-s*: *pater, patris; consul, consulis*.
- ✓ Alguns temes en *-n* perden aquesta consonant en el nominatiu: *homo, hominis; ordo, ordinis*.
- ✓ Els neutres poden presentar alternances pròpies: *nomen, nominis; corpus, corporis*.

Primer identifico el tema a partir del genitiu; després comprenc com s'ha format el nominatiu.

DESINÈNCIES DE LA TERCERA DECLINACIÓ

Singular			Plural		
Cas	Masc. / Fem.í	Neutre	Cas	Masc. / Fem.	Neutre
Nominatiu	variable	variable	Nominatiu	-es	-a / -ia
Vocatiu	= nominatiu	=nominatiu	Vocatiu	-es	-a / -ia
Acusatiu	-em	=nominatiu	Acusatiu	-es	-a / -ia
Genitiu	-is	-is	Genitiu	-um / -ium	-um / -ium
Datiu	-i	-i	Datiu	-ibus	-ibus
Ablatiu	-e	-e	Ablatiu	-ibus	-ibus
L'ablatiu singular en <i>-i</i> apareix sobretot en els neutres de tema en <i>-l</i> , com <i>mari</i> .					

LLEI DEL NEUTRE

Els substantius neutres compleixen sempre aquesta regla: **nominatiu = vocatiu = acusatiu**

En plural, aquests tres casos acaben:

- en **-a** en els temes consonàntics: *nomina, corpora*;
- en **-ia** en els temes en **-i**: *maria, animalia*.

TAULA COMPARATIVA

	1a declinació	2a declinació	3a declinació
	femení	masc./fem./neutre	masc./fem./neutre
Genitiu singular	-ae	-i	-is
Nominatiu singular	-a	-us /-um/ -er	molt variable
Acusatiu singular.	-am	-um	-em/ -us/ -e
Datiu/Ablatiu singular	-ae/ -a	-o	-i /-e
Nomin. plural.	-ae	-i /-a	-es
Genitiu plural	-arum	-orum	-um / -ium
Datiu/Ablatiu plural	-is	-is	-ibus

ELS GRUPS DE LA TERCERA DECLINACIÓ I LES SEVES PARTICULARITATS

Els substantius de la tercera declinació comparteixen la major part de les desinències. Tanmateix, algunes formes poden variar segons el tipus de tema del substantiu. Tradicionalment, es distingeixen tres grups:

1. temes en consonant;
2. temes en **-i**;
3. temes mixtos.

Aquesta classificació és especialment útil per saber:

- si el genitiu plural acaba en **-um** o en **-ium**;
- si els neutres formen el plural en **-a** o en **-ia**;
- si l'ablatiu singular neutre acaba en **-e** o en **-i**.

Temes en consonant: són substantius el tema dels quals acaba en consonant. **Exemples:**

- *rex, regis* (m.) → tema *reg-*;
- *lex, legis* (f.) → tema *leg-*;
- *mater, matris* (f.) → tema *matr-*;
- *miles, militis* (m.) → tema *milit-*;
- *corpus, corporis* (n.) → tema *corpor-*;
- *nomen, nominis* (n.) → tema *nomin-*.

Les formes característiques són:

- ablatiu singular en **-e**;
- genitiu plural en **-um**;
- nominatiu, vocatiu i acusatiu plural dels neutres en **-a**.

Exemples: *regum*: dels reis; *corporum*: dels cossos; *corpora*: els cossos; *nomina*: els noms.

Temes en **-i:** en aquest grup s'inclouen diversos substantius masculins, femenins i neutres que presenten una **-i-** en algunes formes de la declinació.

Masculins i femenins parisíl·labs: tenen el mateix nombre de síl·labes en el nominatiu i en el genitiu singular.

Exemples: *civis, civis* (m./f.): ciutadà, ciutadana; *navis, navis* (f.): nau; *hostis, hostis* (m./f.): enemic, enemiga. La característica principal és: el genitiu plural en **-ium**: **civium**: dels ciutadans; **navium**: de les naus; **hostium**: dels enemics.

En la resta dels casos, es declinen gairebé igual que els temes en consonant.

Neutres acabats en -e, -al i -ar: pertanyen també als temes en -i els substantius neutres acabats en:

- -e: mare, maris;
- -al: animal, animalis;
- -ar: calcar, calcaris.

Aquests neutres presenten tres formes característiques:

- ablatiu singular en -i;
- nominatiu, vocatiu i acusatiu plural en -ia;
- genitiu plural en -ium.

Enunciat	Ablatiu singular	Nom.-voc.-acus. plural	Genitiu plural
<i>mare, maris</i>	<i>mari</i>	<i>maria</i>	<i>marium</i>
<i>animal, animalis</i>	<i>animali</i>	<i>animalia</i>	<i>animalium</i>
<i>calcar, calcaris</i>	<i>calcari</i>	<i>calcaria</i>	<i>calcarium</i>

Temes mixtos: combinen característiques dels temes consonàntics i dels temes en -i.

Generalment són substantius **imparisíl·labs**, és a dir, tenen un nombre diferent de síl·labes en el nominatiu i en el genitiu, i el seu tema acaba en dues consonants. **Exemples:**

Enunciat	Tema	Consonants finals
<i>urbs, urbis (f.)</i>	<i>urb-</i>	<i>-rb</i>
<i>mons, montis (m.)</i>	<i>mont-</i>	<i>-nt</i>
<i>pars, partis (f.)</i>	<i>part-</i>	<i>-rt</i>
<i>ars, artis (f.)</i>	<i>art-</i>	<i>-rt</i>

S'anomenen **mixtos** perquè:

- en la major part de la declinació segueixen els temes en consonant;
- però formen el genitiu plural en -ium, com els temes en -i.

Exemples:

- *urbium*: de les ciutats;
- *montium*: de les muntanyes;
- *partium*: de les parts;
- *artium*: de les arts.

QUINES FORMES CANVIEN?

Grup	Ablatiu singular	Genitiu plural	Neutre plural
Temes en consonant	<i>-e</i>	<i>-um</i>	<i>-a</i>
Temes en -i, masculins i femenins	habitualment <i>-e</i>	<i>-ium</i>	—
Temes en -i, neutres	<i>-i</i>	<i>-ium</i>	<i>-ia</i>
Temes mixtos	<i>-e</i>	<i>-ium</i>	—

Procediment per identificar el grup

1. Obtenim el tema a partir del genitiu singular.
2. Comprovem el gènere del substantiu.
3. Observem el nombre de síl·labes del nominatiu i del genitiu.
4. Mirem si el tema acaba en una o en dues consonants.
5. Si és neutre, comprovem si el nominatiu acaba en -e, -al o -ar.

Exemple 1: rex, regis

- tema: *reg-*;
- imparisíl·lab;
- tema acabat en una consonant;

- tema consonàntic;
- genitiu plural: *regum*.

Exemple 2: *civis, civis*

- tema: *civ-*;
- parisíl·lab;
- tema en *-i*;
- genitiu plural: *civium*.

Exemple 3: *urbs, urbis*

- tema: *urb-*;
- imparisíl·lab;
- tema acabat en dues consonants;
- tema mixt;
- genitiu plural: *urbium*.

Exemple 4: *mare, maris*

- substantiu neutre;
- nominatiu acabat en *-e*;
- tema en *-i*;
- ablatiu singular: *mari*;
- plural neutre: *maria*;
- genitiu plural: *marium*.

IN MEMORIAM MANET

- ✓ Tots els substantius de la tercera declinació comparteixen la major part de les desinències.
- ✓ Els temes en consonant formen habitualment el genitiu plural en *-um*.
- ✓ Molts temes en *-i* masculins i femenins són parisíl·labs i formen el genitiu plural en *-ium*.
- ✓ Els neutres en *-e*, *-al* i *-ar* presenten: ablatiu singular en *-i*; plural neutre en *-ia*; genitiu plural en *-ium*.
- ✓ Els temes mixtos solen ser imparisíl·labs i tenir el tema acabat en dues consonants.
- ✓ Els temes mixtos formen el genitiu plural en *-ium*.

FES LES ACTIVITATS

ELS ADJECTIUS DE SEGONA CLASSE

Els adjectius de segona classe són els que es declinen seguint, generalment, el model dels **temes en -i de la tercera declinació**.

A diferència dels adjectius de primera classe (2-1-2, que utilitzen la segona declinació per al masculí; la primera declinació per al femení; la segona declinació neutra per al neutre), els **adjectius de segona classe utilitzen les terminacions de la tercera declinació per als tres gèneres**. Exemples:

- acer, acris, acre: agut, enèrgic;
- fortis, forte: fort, valent;
- prudens, prudentis: prudent.

Com tots els adjectius, els adjectius de segona classe **concorden** amb el substantiu al qual es refereixen en: **gènere, nombre i cas, però no han de pertànyer a la mateixa declinació**. Exemples:

- *puella fortis*: la noia valenta;
- *servus fortis*: l'esclau valent;
- *miles fortis*: el soldat valent;
- *bellum grave*: una guerra greu;
- *flumen ingens*: un riu immens.

En aquests exemples, els adjectius *fortis*, *grave* i *ingens* concorden amb substantius de declinacions diferents:

- *puella* pertany a la primera declinació;
- *servus* i *bellum* pertanyen a la segona;
- *miles* i *flumen* pertanyen a la tercera.

La declinació del substantiu no determina la de l'adjectiu. El que determina la forma de l'adjectiu és el **gènere, el nombre i el cas** del substantiu.

COM S'ENUNCIEI AL DICCIONARI?

Els adjectius de segona classe es classifiquen segons el nombre de formes que presenten en el **nominatiu singular**. Hi ha tres grups:

1. adjectius de tres terminacions;
2. adjectius de dues terminacions;
3. adjectius d'una terminació.

Tipus	Enunciació	Masculí	Femení	Neutre	Traducció
Tres terminacions	<i>acer, acris, acre</i>	<i>acer</i>	<i>acris</i>	<i>acre</i>	agut, enèrgic
Dues terminacions	<i>fortis, forte</i>	<i>fortis</i>	<i>fortis</i>	<i>forte</i>	fort, valent
Una terminació	<i>prudens, prudentis</i>	<i>prudens</i>	<i>prudens</i>	<i>prudens</i>	prudent

COM OBTENIM EL TEMA?

El procediment més segur consisteix a partir del **genitiu singular** i eliminar-ne la terminació **-is**.

Adjectiu	Genitiu singular	Tema
<i>acer, acris, acre</i>	<i>acris</i>	<i>acr-</i>
<i>fortis, forte</i>	<i>fortis</i>	<i>fort-</i>
<i>prudens, prudentis</i>	<i>prudentis</i>	<i>prudent-</i>
<i>felix, felicitas</i>	<i>felicitas</i>	<i>felic-</i>
<i>ingens, ingentis</i>	<i>ingentis</i>	<i>ingent-</i>

En els adjectius de tres i de dues terminacions, el genitiu no sol aparèixer com una forma independent en l'enunciació, perquè coincideix amb una de les formes que ja hi figuren:

- acer, acris, acre → genitiu acris;
- fortis, forte → genitiu fortis.

En els adjectius d'una terminació, en canvi, el diccionari dona explícitament: **nominatiu singular + genitiu singular**. Exemple: *prudens, prudentis*. El genitiu és imprescindible perquè permet descobrir el tema *prudent-*.

ADJECTIUS DE TRES TERMINACIONS

Els adjectius de tres terminacions presenten una forma diferent per a cada gènere en el nominatiu singular:

- una forma masculina;
- una forma femenina;
- una forma neutra.

El model és: *acer, acris, acre*: agut, enèrgic

Gènere	Nominatiu singular
Masculí	<i>acer</i>
Femení	<i>acris</i>
Neutre	<i>acre</i>

El genitiu singular és *acris*. Per obtenir el tema, eliminem *-is*: *acr-is* → tema *acr-* **Declinació d'*acer, acris, acre***

Cas	Singular			Plural		
	Masculí	Femení	Neutre	Masculí	Femení	Neutre
Nominatiu	<i>acer</i>	<i>acris</i>	<i>acre</i>	<i>acres</i>	<i>acres</i>	<i>acria</i>
Vocatiu	<i>acer</i>	<i>acris</i>	<i>acre</i>	<i>acres</i>	<i>acres</i>	<i>acria</i>
Acusatiu	<i>acrem</i>	<i>acrem</i>	<i>acre</i>	<i>acres</i>	<i>acres</i>	<i>acria</i>
Genitiu	<i>acris</i>	<i>acris</i>	<i>acris</i>	<i>acrium</i>	<i>acrium</i>	<i>acrium</i>
Datiu	<i>acri</i>	<i>acri</i>	<i>acri</i>	<i>acribus</i>	<i>acribus</i>	<i>acribus</i>
Ablatiu	<i>acri</i>	<i>acri</i>	<i>acri</i>	<i>acribus</i>	<i>acribus</i>	<i>acribus</i>

Altres adjectius d'aquest tipus: *celer, celeris, celere*: ràpid; *saluber, salubris, salubre*: saludable; *alacer, alacris, alacre*: animat, vigorós.

Els adjectius de tres terminacions són poc nombrosos. La majoria dels adjectius de segona classe tenen dues terminacions.

ADJECTIUS DE DUES TERMINACIONS

Els adjectius de dues terminacions presenten:

- una mateixa forma per al masculí i el femení;
- una forma diferent per al neutre.

El model és: *fortis, forte*: fort, valent.

Gènere	Nominatiu singular
Masculí	<i>fortis</i>
Femení	<i>fortis</i>
Neutre	<i>forte</i>

El genitiu singular és *fortis*. Per obtenir el tema, eliminem *-is*: *fort-is* → tema *fort-*

Declinació de *fortis, forte*

	Singular		Plural	
Cas	Masculí i femení	Neutre	Masculí i femení	Neutre
Nominatiu	fortis	forte	fortes	fortia
Vocatiu	fortis	forte	fortes	fortia
Acusatiu	fortem	forte	fortes	fortia
Genitiu	fortis	fortis	fortium	fortium
Datiu	forti	forti	fortibus	fortibus
Ablatiu	forti	forti	fortibus	fortibus

Altres adjectius d'aquest tipus:

- *brevis, breve*: breu;
- *facilis, facile*: fàcil;
- *difficilis, difficile*: difícil;
- *gravis, grave*: pesant, greu;
- *levis, leve*: lleuger;
- *tristis, triste*: trist;
- *dulcis, dulce*: dolç;
- *omnis, omne*: tot

ADJECTIUS D'UNA TERMINACIÓ

Els adjectius d'una terminació presenten una única forma de nominatiu singular per als tres gèneres.

El model és: *prudens, prudentis*: prudent

Gènere	Nominatiu singular
Masculí	prudens
Femení	prudens
Neutre	prudens

Això no significa que l'adjectiu no tingui gènere. Significa que la mateixa forma externa, *prudens*, pot correspondre als tres gèneres. **Exemples:**

- *vir prudens*: un home prudent;
- *femina prudens*: una dona prudent;
- *consilium prudens*: una decisió prudent.

El gènere de l'adjectiu es determina a partir del substantiu amb el qual concorda. En aquests adjectius, el diccionari dona el nominatiu i el genitiu singular: *prudens, prudentis*

El tema s'obté del genitiu: *prudens-is* → tema *prudens-*

Declinació de *prudens, prudentis*

	Singular		Plural	
Cas	Masculí i femení	Neutre	Masculí i femení	Neutre
Nominatiu	prudens	prudens	prudentes	prudentia
Vocatiu	prudens	prudens	prudentes	prudentia
Acusatiu	prudentem	prudens	prudentes	prudentia
Genitiu	prudentis	prudentis	prudentium	prudentium
Datiu	prudenti	prudenti	prudentibus	prudentibus
Ablatiu	prudenti	prudenti	prudentibus	prudentibus

Altres adjectius d'una terminació:

- *felix, felixis*: feliç, afortunat;
- *audax, audacis*: audaç;
- *ingens, ingentis*: enorme, immens;
- *potens, potentis*: poderós;
- *sapiens, sapientis*: savi;
- *ferox, ferocis*: ferotge;
- *atrox, atrocis*: atroç

DESINÈNCIES GENERALS

Els adjectius regulars de segona classe segueixen principalment les desinències dels temes en *-i* de la tercera declinació.

Singular

Cas	Masculí i femení	Neutre
Nominatiu	variable	variable
Vocatiu	igual que el nominatiu	igual que el nominatiu
Acusatiu	<i>-em</i>	igual que el nominatiu
Genitiu	<i>-is</i>	<i>-is</i>
Datiu	<i>-i</i>	<i>-i</i>
Ablatiu	<i>-i</i>	<i>-i</i>

Plural

Cas	Masculí i femení	Neutre
Nominatiu	<i>-es</i>	<i>-ia</i>
Vocatiu	<i>-es</i>	<i>-ia</i>
Acusatiu	<i>-es</i>	<i>-ia</i>
Genitiu	<i>-ium</i>	<i>-ium</i>
Datiu	<i>-ibus</i>	<i>-ibus</i>
Ablatiu	<i>-ibus</i>	<i>-ibus</i>

PARTICULARITATS QUE CAL RECORDAR

1. L'ablatiu singular acaba habitualment en *-i*: molts substantius de la tercera declinació formen l'ablatiu singular en *-e*. Els adjectius regulars de segona classe, en canvi, el formen habitualment en *-i*:

- *acri*;
- *forti*;
- *prudenti*.

2. El genitiu plural acaba en *-ium*. Exemples:

- *acrium*;
- *fortium*;
- *prudentium*.

3. El neutre plural acaba en *-ia*: els adjectius neutres compleixen la **lleï general del neutre**: nominatiu = vocatiu = acusatiu. En plural, aquestes tres formes acaben en *-ia*:

- *acria*;
- *fortia*;
- *prudentia*.

4. El nominatiu pot ocultar el tema: aquesta diferència és especialment visible en els adjectius d'una terminació:

Nominatiu	Genitiu	Tema
<i>prudens</i>	<i>prudentis</i>	<i>prudent-</i>
<i>felix</i>	<i>felicis</i>	<i>felic-</i>
<i>audax</i>	<i>audacis</i>	<i>audac-</i>
<i>ingens</i>	<i>ingentis</i>	<i>ingent-</i>

Per aquest motiu, cal consultar sempre el genitiu singular.

LA CONCORDANÇA

L'adjectiu concorda amb el substantiu en gènere, nombre i cas, però no necessàriament en declinació.

Exemple 1: *puella fortis* → la noia valenta

- *puella*: nominatiu femení singular, primera declinació;
- *fortis*: nominatiu femení singular, adjectiu de segona classe.

Exemple 2: *militem fortem* → el soldat valent

- *militem*: acusatiu masculí singular;
- *fortem*: acusatiu masculí singular.

Exemple 3: *pericula gravia* → els perills greus

- *pericula*: nominatiu o acusatiu neutre plural;
- *gravia*: nominatiu o acusatiu neutre plural.

El context permetrà determinar si el grup exerceix la funció de subjecte o de complement directe.

Exemple 4: *cum civibus prudentibus* → amb els ciutadans prudents

- *cum* regeix ablatiu;
- *civibus*: ablatiu plural;
- *prudentibus*: ablatiu plural.

COM DECLINAR UN ADJECTIU DE SEGONA CLASSE

Per seleccionar correctament la forma de l'adjectiu, cal seguir aquest procediment:

1. Identifica el tipus d'enunciació:
 - tres terminacions;
 - dues terminacions;
 - una terminació.
2. Localitza el genitiu singular i obtén el tema:
 - *acris* → *acr-*;
 - *fortis* → *fort-*;
 - *prudentis* → *prudent-*.
3. Identifica el substantiu amb el qual concorda.
4. Determina el gènere, el nombre i el cas del substantiu.
5. Aplica a l'adjectiu la terminació corresponent.

Exemple: *templorum ingentium*

- *templorum* és genitiu neutre plural;
- *ingens, ingentis* ha de concordar amb *templorum*;
- el genitiu plural dels adjectius de segona classe acaba en *-ium*;
- la forma correcta és *ingentium*.

Traducció: dels temples immensos

Primer analitzem el substantiu; després posem l'adjectiu en el mateix gènere, nombre i cas.

TAULA COMPARATIVA DELS ADJECTIUS

Característica	Primera classe	Segona classe
Declinacions utilitzades	2a-1a-2a	3a declinació
Enunciació habitual	tres formes	una, dues o tres formes
Exemple	<i>bonus, bona, bonum</i>	<i>fortis, forte</i>
Ablatiu singular	-o / -a	habitualment -i
Genitiu plural	-orum / -arum	-ium
Neutre plural	-a	-ia
Concordança	gènere, nombre i cas	gènere, nombre i cas

IN MEMORIAM MANET

- ✓ Els adjectius de segona classe es declinen segons la tercera declinació.
- ✓ Els adjectius regulars de segona classe segueixen principalment els temes en -i.
- ✓ Poden presentar tres, dues o una forma en el nominatiu singular.
- ✓ Els adjectius de tres terminacions tenen una forma diferent per a cada gènere.
- ✓ Els adjectius de dues terminacions comparteixen una forma per al masculí i el femení i tenen una forma pròpia per al neutre.
- ✓ Els adjectius d'una terminació presenten la mateixa forma de nominatiu per als tres gèneres.
- ✓ El genitiu singular permet obtenir el tema.
- ✓ L'ablatiu singular acaba habitualment en -i.
- ✓ El genitiu plural acaba en -ium.
- ✓ El nominatiu, el vocatiu i l'acusatiu neutres plurals acaben en -ia.
- ✓ L'adjectiu concorda amb el substantiu en gènere, nombre i cas, però no ha de pertànyer a la mateixa declinació.
- ✓ Primer s'analitza el substantiu i després se selecciona la forma corresponent de l'adjectiu.

Els comparatius en *-ior*, *-ius* també es declinen per la tercera declinació, però no segueixen exactament aquest model. S'estudiaran en l'apartat dedicat als graus de l'adjectiu.

FES LES ACTIVITATS

EL GRAU DE L'ADJECTIU: POSITIU, COMPARATIU I SUPERLATIU

En llatí, els adjectius poden expressar diferents graus d'una mateixa qualitat. Per això, es distingeixen tres graus: el **positiu**, el **comparatiu** i el **superlatiu**. Cada grau aporta un matís diferent al significat de l'adjectiu.

EL GRAU POSITIU

El **grau positiu** és la forma bàsica de l'adjectiu. Expressa una qualitat sense establir cap comparació ni intensificar-la. La forma amb què l'adjectiu apareix al diccionari és: **-us, -a, -um**

Exemples: *clarus, -a, -um* → clar, il·lustre; *fortis, forte* → valent, fort; *pulcher, pulchra, pulchrum* → bonic

El **grau positiu indica** simplement que una persona, un animal, un objecte o una realitat presenta una determinada qualitat: *vir fortis* → un home valent

EL GRAU COMPARATIU

El grau comparatiu estableix una comparació entre dues realitats.

COMPARATIU DE SUPERIORITAT

El comparatiu de superioritat indica que una realitat presenta una qualitat en un grau més elevat que una altra. Es forma habitualment afegint al tema de l'adjectiu les terminacions:

- **-ior** per al masculí i el femení;
- **-ius** per al neutre.

Exemples:

- *fortis* → **fortior, fortius** → més valent
- *clarus* → **clarior, clarius** → més clar, més il·lustre
- *pulcher* → **pulchrior, pulchrius** → més bonic

El comparatiu s'enuncia amb dues formes: *fortior, fortius*. La primera forma correspon al masculí i al femení; la segona, al neutre.

El segon terme de la comparació es pot expressar:

- amb **quam** i el mateix cas que el primer terme;
- amb **ablatiu**, sense preposició.

Exemples:

- *Marcus fortior quam Lucius est* → Marc és més valent que Luci.
- *Marcus Lucio fortior est* → Marc és més valent que Luci.

Quan el segon terme no apareix expressat, la comparació es pot entendre pel context.

COMPARATIU D'IGUALTAT

S'expressa habitualment mitjançant: **tam + adjectiu + quam**. **Exemple:** *Marcus tam fortis quam Lucius est* → Marc és tan valent com Luci.

COMPARATIU D'INFERIORITAT

S'expressa habitualment mitjançant: **minus + adjectiu + quam**. **Exemple:** *Marcus minus fortis quam Lucius est* → Marc és menys valent que Luci.

EL GRAU SUPERLATIU

El grau superlatiu expressa una qualitat en un grau molt elevat o en el grau màxim. Pot presentar dos valors:

- **Superlatiu absolut:** expressa una qualitat en un grau molt elevat, sense comparar-la amb un grup concret.
 - o **Es tradueix** habitualment per: **molt + adjectiu** (adjectiu intensificat).
 - o **Exemple:** *vir fortissimus* → un home molt valent
- **Superlatiu relatiu:** Expressa que una persona o cosa presenta una qualitat en el grau més elevat dins d'un grup.
 - o **Es tradueix per:** el més / la més + adjectiu
 - o **Exemple:** *fortissimus militum* → el més valent dels soldats

El grup respecte del qual s'estableix el superlatiu es pot expressar mitjançant:

- **Genitiu plural:** *fortissimus militum* → el més valent dels soldats;
- **Ex o de + ablatiu:** *fortissimus ex militibus* → el més valent d'entre els soldats
- **Inter + acusatiu.** *fortissimus inter milites* → el més valent entre els soldats

FORMACIÓ DEL SUPERLATIU

Formació regular en **-issimus, -a, -um**

La majoria dels adjectius formen el superlatiu afegint el sufix **-issim-** al tema de l'adjectiu. El resultat es declina com un adjectiu de primera classe o **2-1-2**: **-issimus, -issima, -issimum**

Exemples:

- *clarus* → *clarissimus, -a, -um*
- *fortis* → *fortissimus, -a, -um*
- *prudens* → *prudenterissimus, -a, -um*
- *felix* → *felicissimus, -a, -um*

Un cop format, el superlatiu es declina seguin:

- el model de la segona declinació en masculí i neutre;
- el model de la primera declinació en femení.

Exemple:

Gènere	Forma
Masculí	<i>fortissimus</i>
Femení	<i>fortissima</i>
Neutre	<i>fortissimum</i>

SUPERLATIUS ESPECIALS

- **Adjectius acabats en -er :** formen habitualment el superlatiu afegint **-rimus, -a, -um** a aquesta forma. El resultat presenta una doble r:
 - o *pulcher* → *pulcherrimus, -a, -um*
 - o *miser* → *miserrimus, -a, -um*
 - o *acer* → *acerrimus, -a, -um*
 - o *celer* → *celerrimus, -a, -um*
- Hi ha sis adjectius en **-ilis** que fan el superlatiu en **-illimus, -illima, -illimum**
 - o *facilis* → *facillimus* → molt fàcil, el més fàcil
 - o *difficilis* → *difficillimus* → molt difícil, el més difícil
 - o *similis* → *simillimus* → molt semblant, el més semblant
 - o *dissimilis* → *dissimillimus* → molt diferent, el més diferent
 - o *humilis* → *humillimus* → molt humil, el més humil
 - o *gracilis* → *gracillimus* → molt prim, el més prim

La resta dels adjectius en **-ilis** formen normalment el superlatiu regular en **-issimus**: *utilis* → *utilissimus*

COMPARATIUS I SUPERLATIUS IRREGULARS

Alguns adjectius molt freqüents no formen el comparatiu ni el superlatiu mitjançant els sufixos regulars.

Positiu	Comparatiu	Superlatiu	Traducció
bonus, -a, -um	melior, melius	optimus, -a, -um	bo → millor → el millor
malus, -a, -um	peior, peius	pessimus, -a, -um	dolent → pitjor → el pitjor
magnus, -a, -um	maior, maius	maximus, -a, -um	gran → més gran → el més gran
parvus, -a, -um	minor, minus	minimus, -a, -um	petit → més petit → el més petit

Cal memoritzar aquestes formes, ja que són molt freqüents en els textos llatins.

RESUM

grau	valor	exemple	traducció
positiu	qualitat sense comparació	<i>fortis</i>	valent
comparatiu	qualitat superior respecte d'un altre element	<i>fortior, fortius</i>	més valent
superlatiu absolut	qualitat molt intensa	<i>fortissimus</i>	molt valent
superlatiu relatiu	grau màxim dins d'un grup	<i>fortissimus militum</i>	el més valent dels soldats

IN MEMORIAM MANET

- ✓ El grau positiu expressa una qualitat sense comparar-la.
- ✓ El comparatiu de superioritat es forma habitualment en **-ior, -ius**.
- ✓ El superlatiu regular es forma en **-issimus, -a, -um**.
- ✓ Els adjectius en **-er** formen habitualment el superlatiu en **-errimus**.
- ✓ Sis adjectius freqüents en **-ilis** formen el superlatiu en **-illimus**.
- ✓ El superlatiu absolut es tradueix per "molt + adjectiu".
- ✓ El superlatiu relatiu es tradueix per "el més / la més + adjectiu".
- ✓ **Bonus** és irregular: **bonus** → **melior** → **optimus**.

FES LES ACTIVITATS

LA QUARTA DECLINACIÓ

COM RECONeixEM LA QUARTA DECLINACIÓ?

Pertanyen a la quarta declinació els substantius que presenten el **genitiu singular en -us**.

Exemples:

- *fructus, fructus* (m.) → fruit, producte
- *exercitus, exercitus* (m.) → exèrcit
- *manus, manus* (f.) → mà
- *cornu, cornus* (n.) → banya

El genitiu singular és imprescindible per diferenciar aquests substantius dels mots de la segona declinació acabats en **-us**. **Atenció:** observa la diferència

- *servus, servi* → segona declinació
- *fructus, fructus* → quarta declinació

CARACTERÍSTIQUES GENERALS

La quarta declinació presenta les característiques següents:

- El genitiu singular acaba en **-us**.
- La majoria dels substantius són masculins.
- Alguns substantius són femenins.
- Els substantius neutres acaben habitualment en **-u**.
- El tema acaba generalment en **-u-**.

Exemples:

Enunciació	Gènere	Traducció	Tema
fructus, fructus	masculí	fruit, producte	fructu-
exercitus, exercitus	masculí	exèrcit	exercitu-
manus, manus	femení	mà	manu-
cornu, cornus	neutre	banya	cornu-

DESINÈNCIES DE LA QUARTA DECLINACIÓ

Masculins i femenins en -us			Neutres en -u	
Cas	Singular	Plural	Singular	Plural
Nominatiu	-us	-us	-u	-ua
Vocatiu	-us	-us	-u	-ua
Acusatiu	-um	-us	-u	-ua
Genitiu	-us	-uum	-us	-uum
Datiu	-ui	-ibus	-u	-ibus
Ablatiu	-u	-ibus	-u	-ibus

Exemples: Model masculí: *fructus, fructus*. Tema: *fructu-*

Cas	Singular	Plural
Nominatiu	fructus	fructus
Vocatiu	fructus	fructus
Acusatiu	fructum	fructus
Genitiu	fructus	fructuum
Datiu	fructui	fructibus
Ablatiu	fructu	fructibus

Model femení: *manus, manus*. **Tema:** *manu-* Tot i acabar en **-us**, *manus* és un substantiu **femení**

Cas	Singular	Plural
Nominatiu	manus	manus
Vocatiu	manus	manus
Acusatiu	manum	manus
Genitiu	manus	manuum
Datiu	manui	manibus
Ablatiu	manu	manibus

Exemple: *manus dextra* → la mà dreta. L'adjectiu **dextra** apareix en femení perquè concorda amb *manus*.

Model neutre: *cornu, cornus*. **Tema:** *cornu-*

Cas	Singular	Plural
Nominatiu	cornu	cornua
Vocatiu	cornu	cornua
Acusatiu	cornu	cornua
Genitiu	cornus	cornuum
Datiu	cornu	cornibus
Ablatiu	cornu	cornibus

Llei del neutre: els substantius neutres compleixen la regla següent: **Nominatiu = vocatiu = acusatiu**

En plural, aquests tres casos acaben en **-ua**: *cornua; genua*

PARTICULARITATS DE LA QUARTA DECLINACIÓ

- **El nominatiu singular i el genitiu singular poden ser iguals**
 - o En molts substantius de la quarta declinació, el nominatiu i el genitiu singular presenten la mateixa grafia:
 - o *Fructus* → nominatiu o genitiu singular
 - o *Exercitus* → nominatiu o genitiu singular
 - o *Manus* → nominatiu o genitiu singular

Per identificar-ne el cas, cal observar la funció sintàctica i el context.

Exemples:

- o *Exercitus venit* → L'exèrcit arriba. *Exercitus* és nominatiu singular i fa de subjecte.
- o *Dux exercitus venit*. → Arriba el general de l'exèrcit. *Exercitus* és genitiu singular i fa de complement del nom.

- **Masculins i femenins**

La majoria dels substantius en **-us** són masculins:

- o *fructus, fructus* → fruit
- o *exercitus, exercitus* → exèrcit
- o *senatus, senatus* → senat
- o *adventus, adventus* → arribada
- o *impetus, impetus* → atac, embranzida

- **Alguns són femenins:**

- o *manus, manus* → mà
- o *domus, domus* → casa
- o *tribus, tribus* → tribu
- o *porticus, porticus* → pòrtic
- o *acus, acus* → agulla

El gènere s'ha de comprovar sempre al diccionari.

- **Alguns datius i ablatius plurals en -ubus. Exemples:**
 - o *arcus, arcus* → *arcubus*
 - o *lacus, lacus* → *lacubus*
 - o *tribus, tribus* → *tribubus*

Aquestes formes s'han de consultar al diccionari.

- **El substantiu *domus***

Domus, domus (f.) Significa “casa” i presenta formes de la quarta i de la segona declinació.

Algunes formes especialment freqüents són:

- o *domus* → la casa
- o *domum* → cap a casa
- o *domi* → a casa
- o *domo* → de casa, des de casa

Exemples:

- o Domum venit → Ve cap a casa.
- o Domi manet. → Es queda a casa.
- o Domo discedit. → Se'n va de casa.

La forma domi és un **locatiu** i indica el lloc on es produeix l'acció.

COM IDENTIFICAR UN SUBSTANTIU DE LA QUARTA DECLINACIÓ

Segueix aquests passos:

1. Busca el nominatiu i el genitiu singular al diccionari.
2. Comprova que el genitiu singular acaba en **-us**.
3. Obté el tema eliminant la terminació del genitiu.
4. Comprova el gènere i determina si és:
 - o Masculí o femení en -us;
 - o Neutre en -u.
 - o Aplica les desinències corresponents. **Exemple:** *Manus, manus* (f.): **genitiu singular:** *manus*; **declinació:** quarta; **Tema:** manu-; **Gènere:** femení

IN MEMORIAM MANET

- ✓ El genitiu singular de la quarta declinació acaba en **-us**.
- ✓ La majoria dels substantius són masculins.
- ✓ Alguns substantius, com *manus* i *domus*, són femenins.
- ✓ Els neutres acaben habitualment en **-u**.
- ✓ Els neutres formen el plural en **-ua**.
- ✓ El genitiu plural acaba en **-uum**.
- ✓ El datiu i l'ablatiu plural acaben generalment en **-ibus**.
- ✓ El nominatiu i el genitiu singular poden tenir la mateixa forma.
- ✓ Cal consultar sempre el gènere al diccionari.

FES LES ACTIVITATS

LA CINQUENA DECLINACIÓ

COM RECONeixEM LA CINQUENA DECLINACIÓ?

Pertanyen a la cinquena declinació els substantius que presenten el **genitiu singular en -ei**.

Exemples:

- *res, rei* (f.) → cosa, fet, assumpte
- *dies, diei* (m./f.) → dia
- *fides, fidei* (f.) → confiança, fidelitat
- *spes, spei* (f.) → esperança
- *facies, faciei* (f.) → aspecte, rostre
- *acies, aciei* (f.) → fil, línia de combat

Característiques generals

La cinquena declinació presenta les característiques següents:

- El genitiu singular acaba en **-ei**.
- El nominatiu singular acaba habitualment en **-es**.
- La majoria dels substantius són femenins.
- Dies és generalment masculí.
- El tema acaba habitualment en **-e-**.
- És una declinació amb un nombre reduït de substantius.
- Molts substantius són poc freqüents en plural.

Exemples:

Enunciació	Gènere	Traducció	Tema
<i>res, rei</i>	femení	cosa, fet, assumpte	<i>re-</i>
<i>dies, diei</i>	masculí/femení	dia	<i>die-</i>
<i>fides, fidei</i>	femení	confiança, fidelitat	<i>fide-</i>
<i>spes, spei</i>	femení	esperança	<i>spe-</i>
<i>facies, faciei</i>	femení	aspecte, rostre	<i>facie-</i>

DESINÈNCIES DE LA CINQUENA DECLINACIÓ

cas	singular	plural
Nominatiu	<i>-es</i>	<i>-es</i>
Vocatiu	<i>-es</i>	<i>-es</i>
Acusatiu	<i>-em</i>	<i>-es</i>
Genitiu	<i>-ei</i>	<i>-erum</i>
Datiu	<i>-ei</i>	<i>-ebus</i>
Ablatiu	<i>-e</i>	<i>-ebus</i>

Model femení: **res, rei**. Tema: *re-*

Cas	Singular	Plural
Nominatiu	res	res
Vocatiu	res	res
Acusatiu	rem	res
Genitiu	rei	rerum
Datiu	rei	rebus
Ablatiu	re	rebus

Res és un dels substantius més freqüents de la llengua llatina i pot adoptar significats molt diversos segons el context: *cosa; fet; assumpte; situació; realitat; negoci; propietat*. Per això, no s'ha de traduir automàticament sempre per "*cosa*"

Model masculí: **dies, diei**. Tema: *die-*

Cas	Singular	Plural
Nominatiu	dies	dies
Vocatiu	dies	dies
Acusatiu	diem	dies
Genitiu	diei	dierum
Datiu	diei	diebus
Ablatiu	die	diebus

Dies és habitualment masculí: *dies longus* → un dia llarg, però pot aparèixer en femení quan designa una **data, un termini o un dia fixat**: *dies certa* → un dia determinat, una data fixada

PARTICULARITATS DE LA CINQUENA DECLINACIÓ

- La majoria dels substantius són femenins: *res, rei; fides, fidei; spes, spei; facies, faciei; acies, aciei; species, speciei*

Les principals excepcions són:

- dies, diei*, generalment masculí;
- meridies, meridi*, masculí, "migdia".

- Pocs substantius presenten un ús plural complet: la cinquena declinació conté pocs substantius i moltes de les seves formes plurals són poc freqüents.

Els substantius que presenten un ús plural més habitual i complet són: *res, rei; dies, diei*

Això no significa que els altres mots no puguin tenir plural, sinó que algunes formes són menys freqüents en els textos.

- Significats freqüents de *res* depenen sovint de l'adjectiu que l'acompanya.

Expressió	Traducció
<i>res publica</i>	L'estat, la república, els afers públics
<i>res militaris</i>	L'activitat militar, l'art de la guerra
<i>res familiaris</i>	El patrimoni familiar, els béns familiars
<i>res adversae</i>	Les adversitats, les circumstàncies desfavorables
<i>res secundae</i>	La prosperitat, les circumstàncies favorables
<i>res gestae</i>	Les gestes, els fets realitzats

Cal traduir aquestes expressions com una unitat de significat, no paraula per paraula.

- Formes que poden coincidir
 - Res* pot ser nominatiu singular, nominatiu plural, vocatiu singular o plural i acusatiu plural.
 - Dies* pot ser nominatiu singular o plural, vocatiu singular o plural i acusatiu plural.

Només el context i la concordança permeten determinar-ne el cas i el nombre.

COM IDENTIFICAR UN SUBSTANTIU DE LA CINQUENA DECLINACIÓ

Segueix aquests passos:

- Busca el nominatiu i el genitiu singular al diccionari.
- Comprova que el genitiu singular acaba en **-ei**.
- Obté el tema eliminant la terminació del *genitiu*.
- Comprova el gènere i aplica les desinències corresponents.
- Observa el context per determinar el significat correcte, especialment en el cas de *res*.
Exemple: *fides, fidei* (f.); **Genitiu singular:** *fidei*; **Declinació:** cinquena; **Tema:** *fide-*; **Gènere:** femení
- Significats possibles: confiança, fidelitat, lleialtat, bona fe

IN MEMORIAM MANET

- ✓ El genitiu singular de la cinquena declinació acaba en **-ei**.

- ✓ El nominatiu singular acaba habitualment en **-es**.
- ✓ La majoria dels substantius són femenins.
- ✓ Dies és habitualment masculí.
- ✓ El genitiu plural acaba en **-erum**.
- ✓ El datiu i l'ablatiu plural acaben en **-ebus**.
- ✓ Res és un mot molt freqüent i s'ha de traduir segons el context.
- ✓ Algunes formes coincideixen i només es poden distingir analitzant l'oració.
- ✓ És la declinació amb menys substantius.

TAULA COMPARATIVA

Característica	Quarta declinació	Cinquena declinació
Genitiu singular	-us	-ei
Gènere habitual	Masculí	Femení
Nominatiu singular	-us / -u	-es
Acusatiu singular	-um / -u	-em
Datiu singular	-ui / -u	-ei
Ablatiu singular	-u	-e
Nominatiu plural	-us / -ua	-es
Genitiu plural	-uum	-erum
Datiu i ablatiu plural	-ibus	-ebus
Exemple	Fructus, manus, cornu	Res, dies, fides

FES LES ACTIVITATS

ELS ADVERBIS

L'**adverbi** és una paraula **invariable**, és a dir, no es declina i, per tant, no presenta variacions de gènere, nombre ni cas. La seva funció principal és modificar el significat d'un verb, d'un adjectiu o d'un altre adverbi.

- Marcus celeriter currit → Marc corre ràpidament.
- Marcus valde altus est → Marc és molt alt.
- Marcus nimis celeriter currit → Marc corre massa ràpidament.

Els adverbis poden expressar circumstàncies diverses: manera, lloc, temps, quantitat, afirmació, negació, interrogació, etc.

FORMACIÓ DELS ADVERBIS A PARTIR DELS ADJECTIUS

Molts adverbis de manera es formen a partir d'adjectius. La terminació de l'adverbi depèn de la classe a la qual pertany l'adjectiu.

ADJECTIUS DE PRIMERA CLASSE: ADVERBIS EN -E

Els adjectius de primera classe, és a dir, els adjectius del tipus *bonus, bona, bonum* o *clarus, clara, clarum*, formen habitualment l'adverbi substituint la terminació del genitiu singular masculí *-i* per *-e*.

Adjectiu	Significat	Adverbi	Significat
<i>clarus, -a, -um</i>	clar	<i>clare</i>	clarament
<i>lentus, -a, -um</i>	lent	<i>lente</i>	lentament
<i>doctus, -a, -um</i>	instruït	<i>docte</i>	sàviament
<i>pulcher, pulchra, pulchrum</i>	bell	<i>pulchre</i>	bellament
<i>liber, libera, liberum</i>	lliure	<i>libere</i>	lliurement

Exemple: *Magister clare loquitur* → El mestre parla clarament.

Cal tenir en compte algunes **formes irregulars** freqüents:

Adjectiu	Adverbi
<i>bonus, -a, -um</i>	<i>bene</i> — bé
<i>malus, -a, -um</i>	<i>male</i> — malament

ADJECTIUS DE SEGONA CLASSE: ADVERBIS EN -ITER

Els adjectius de segona classe, que pertanyen a la tercera declinació, formen generalment l'adverbi afegint la terminació *-iter* al tema de l'adjectiu.

Adjectiu	Significat	Adverbi	Significat
<i>fortis, forte</i>	valent, fort	<i>fortiter</i>	valentament
<i>brevis, breve</i>	breu	<i>breviter</i>	breument
<i>acer, acris, acre</i>	enèrgic, agut	<i>acriter</i>	enèrgicament
<i>felix, felix</i>	feliç, afortunat	<i>feliciter</i>	feliçment, amb èxit

Exemple: *Milites fortiter pugnans* → Els soldats lluiten valentament.

Quan el tema de l'adjectiu acaba en **-nt-**, l'adverbi sol acabar en **-nter**:

Adjectiu	Adverbi
<i>prudens, prudentis</i>	<i>prudenter</i> — prudentment
<i>sapiens, sapientis</i>	<i>sapienter</i> — sàviament
<i>diligens, diligentis</i>	<i>diligenter</i> — diligentment

Alguns adjectius presenten formes especials que cal aprendre individualment:

- *facilis, facile* → *facile*: fàcilment
- *difficilis, difficile* → *difficilter*: difícilment

ADVERBIS FREQUENTS NO DERIVATS D'ADJECTIUS

No tots els adverbis procedeixen d'adjectius. Molts són formes pròpies que s'han d'aprendre pel seu ús freqüent.

ADVERBIS DE TEMPS

Adverbi	Significat
<i>nunc</i>	ara
<i>tum / tunc</i>	aleshores
<i>hodie</i>	avui
<i>heri</i>	ahir
<i>cras</i>	demà
<i>semper</i>	sempre
<i>numquam</i>	mai
<i>saepe</i>	sovint
<i>iam</i>	ja
<i>diu</i>	durant molt de temps

ADVERBIS DE LLOC

Adverbi	Significat
<i>hic</i>	aquí
<i>ibi</i>	allí
<i>ubique</i>	pertot arreu
<i>nusquam</i>	enlloc
<i>unde</i>	d'on
<i>hinc</i>	d'aquí
<i>inde</i>	d'allí
<i>quo</i>	cap on

ADVERBIS DE QUANTITAT O INTENSITAT

Adverbi	Significat
<i>multum</i>	molt
<i>parum</i>	poc, massa poc
<i>satis</i>	prou
<i>nimis</i>	massa
<i>valde</i>	molt, intensament
<i>magis</i>	més
<i>maxime</i>	moltíssim, sobretot

ADVERBIS D'AFIRMACIÓ I NEGACIÓ

Adverbi	Significat
<i>sic</i>	així, sí
<i>certe</i>	certament
<i>profecto</i>	sens dubte
<i>non</i>	no
<i>haud</i>	no, de cap manera
<i>minime</i>	de cap manera

ELS GRAUS DE L'ADVERBI

Alguns adverbis, especialment els que deriven d'adjectius qualificatius, poden presentar tres graus: **positiu**, **comparatiu** i **superlatiu**.

Grau positiu: és la forma bàsica de l'adverbi:

- *clare* — clarament
- *fortiter* — valentament
- *bene* — bé

Grau comparatiu: el comparatiu de l'adverbi coincideix amb la forma neutra singular del comparatiu de l'adjectiu i sol acabar en *-ius*.

Positiu	Comparatiu	Significat
<i>clare</i>	<i>clarius</i>	més clarament
<i>fortiter</i>	<i>fortius</i>	més valentament
<i>celeriter</i>	<i>celerius</i>	més ràpidament
<i>bene</i>	<i>melius</i>	millor
<i>male</i>	<i>peius</i>	pitjor

Exemple: *Marcus celerius quam Lucius currit* → Marc corre més ràpidament que Luci.

Grau superlatiu: el superlatiu de l'adverbi es forma, generalment, a partir del superlatiu de l'adjectiu, canviant la terminació *-us* per *-e*.

Positiu	Superlatiu	Significat
<i>clare</i>	<i>clarissime</i>	molt clarament / al més clarament possible
<i>fortiter</i>	<i>fortissime</i>	molt valentament
<i>celeriter</i>	<i>celerrime</i>	molt ràpidament
<i>bene</i>	<i>optime</i>	molt bé / de la millor manera
<i>male</i>	<i>pessime</i>	molt malament / de la pitjor manera

Exemple: *Magister clarissime explicat* → El mestre explica molt clarament.

FORMES IRREGULARS DELS GRAUS

Alguns adverbis molt freqüents formen els graus de manera irregular:

Positiu	Comparatiu	Superlatiu
<i>bene</i> — bé	<i>melius</i> — millor	<i>optime</i> — molt bé, de la millor manera
<i>male</i> — malament	<i>peius</i> — pitjor	<i>pessime</i> — molt malament
<i>multum</i> — molt	<i>plus</i> — més	<i>plurimum</i> — moltíssim
<i>parum</i> — poc	<i>minus</i> — menys	<i>minime</i> — molt poc, mínimament

Per analitzar correctament un adverbi, cal indicar que és una paraula invariable, precisar-ne el significat i, quan sigui possible, reconèixer l'adjectiu del qual deriva i el grau en què es troba.

FES LES ACTIVITATS

ELS PRONOMS I ELS DETERMINANTS

PRONOMS I DETERMINANTS

Els **pronoms** són paraules variables que substitueixen un nom o un sintagma nominal:

- Marcus venit. → Marc ve.
- Ille venit. → Ell ve.

Els **determinants**, en canvi, acompanyen un nom i en concreten el significat:

- *ille puer* → aquell noi
- *meus amicus* → el meu amic
- *aliqua femina* → alguna dona

En llatí, una mateixa forma pot funcionar com a determinant o com a pronom:

- *hic liber* → aquest llibre. *hic* és determinant perquè acompanya *liber*.
- *hic est meus* → aquest és meu. *hic* és pronom perquè substitueix un nom.

Els pronoms i els determinants llatins es declinen. Quan funcionen com a determinants, concorden amb el nom en **gènere, nombre i cas**.

El llatí no té article. Per això, segons el context, **puer** pot significar **noi, el noi o un noi**.

ELS PRONOMS PERSONALS

Els pronoms personals designen les persones que intervenen en la comunicació.

- primera persona: qui parla;
- segona persona: la persona a qui es parla;
- tercera persona: la persona o cosa de què es parla.

El llatí té pronoms personals específics per a la primera i la segona persona.

PRIMERA PERSONA: EGO, NOS

Cas	Singular	Plural
Nominatiu	<i>ego</i> — jo	<i>nos</i> — nosaltres
Acusatiu	<i>me</i> — em, a mi	<i>nos</i> — ens, a nosaltres
Genitiu	<i>mei</i> — de mi	<i>nostri / nostrum</i> — de nosaltres
Datiu	<i>mihi</i> — a mi	<i>nobis</i> — a nosaltres
Ablatiu	<i>me</i> — amb, de, per mi	<i>nobis</i> — amb, de, per nosaltres

Exemples:

- Ego scribo → **Jo escric.**
- Magister mihi librum da → **El mestre em dona un llibre.**
- Caesar nos videt → **Cèsar ens veu.**

SEGONA PERSONA: TU, VOS

Cas	Singular	Plural
Nominatiu	<i>tu</i> — tu	<i>vos</i> — vosaltres
Acusatiu	<i>te</i> — et, a tu	<i>vos</i> — us, a vosaltres
Genitiu	<i>tui</i> — de tu	<i>vestri / vestrum</i> — de vosaltres
Datiu	<i>tibi</i> — a tu	<i>vobis</i> — a vosaltres
Ablatiu	<i>te</i> — amb, de, per tu	<i>vobis</i> — amb, de, per vosaltres

Exemples:

- Tu bene laboras → **Tu treballes bé.**
- Puella tibi rosam dat → **La noia et dona una rosa.**
- Magister vos laudat → **El mestre us elogia.**

Omissió del pronom subjecte: en llatí, els pronoms personals en nominatiu solen ometre's perquè la desinència verbal ja indica la persona i el nombre:

- *amo* → **estimo**
- *amas* → **estimes**
- *amamus* → **estimem**

El pronom apareix sobretot quan es vol remarcar o contraposar el subjecte:

Ego laboro, tu dormis → **Jo treballo, tu dorms.**

EL PRONOM REFLEXIU DE TERCERA PERSONA

El llatí no té un pronom personal específic de tercera persona equivalent exactament a **ell, ella, ells, elles**. Per expressar la tercera persona sol utilitzar els demostratius, especialment *is, ea, id*.

Tanmateix, sí que té un pronom reflexiu de tercera persona: ***sui, sibi, se***

Cas	Singular i plural
Nominatiu	—
Acusatiu	<i>se</i>
Genitiu	<i>sui</i>
Datiu	<i>sibi</i>
Ablatiu	<i>se</i>

Aquest pronom no té nominatiu perquè sempre fa referència al subjecte de l'oració i, per tant, no pot ser subjecte.

- *Marcus se videt* → Marc es veu a si mateix.
- *Puella sibi rosam emit* → La noia es compra una rosa.
- *Milites de se loquuntur* → Els soldats parlen d'ells mateixos.

Les formes *sui, sibi, se* són les mateixes en singular i en plural. El context permet saber si el referent és singular o plural.

ELS POSSESSIUS

Els possessius indiquen possessió o pertinença. En llatí es comporten com adjectius i concorden amb el nom que acompanyen en gènere, nombre i cas.

Persona	Possessiu	Significat
1a singular	<i>meus, mea, meum</i>	el meu, la meva
2a singular	<i>tuus, tua, tuum</i>	el teu, la teva
3a reflexiva	<i>suus, sua, suum</i>	el seu, la seva
1a plural	<i>noster, nostra, nostrum</i>	el nostre, la nostra
2a plural	<i>vester, vestra, vestrum</i>	el vostre, la vostra

Es declinen com els adjectius de primera classe:

- *meus amicus* → **el meu amic**
- *mea amica* → **la meva amiga**
- *meum consilium* → **la meva decisió**
- *nostri milites* → **els nostres soldats**

CONCORDANÇA DEL POSSESSIU

El possessiu concorda amb la cosa posseïda, no amb el posseïdor:

- *Marcus filiam suam amat* → **Marc estima la seva filla**: *Suam* és femení singular acusatiu perquè concorda amb *filiam*.
- *Marcus filios suos amat* → **Marc estima els seus fills**: *Suos* és masculí plural acusatiu perquè concorda amb *filios*.

EL POSSESSIU REFLEXIU SUUS, SUA, SUUM

El possessiu *suus, sua, suum* és reflexiu: indica que el posseïdor és el subjecte de l'oració.

Caesar milites suos laudat → **Cèsar elogia els seus propis soldats**: Els soldats pertanyen al subjecte, Cèsar.

Quan el posseïdor no és el subjecte, s'utilitza el genitiu de *is, ea, id*:

- *Caesar milites eius laudat* → Cèsar elogia els soldats d'ell o d'ella.
- *Caesar milites eorum laudat* → Cèsar elogia els soldats d'ells.

Per tant:

- *suus* → possessió del subjecte;
- *eius, eorum, earum* → possessió d'una altra persona.

OMISSIÓ DEL POSSESSIU

El possessiu s'omet quan la relació de possessió és evident: *Marcus manum lavat* → **Marc es renta la mà**.

No cal expressar *suam*, perquè és evident que es tracta de la seva pròpia mà.

ELS DEMOSTRATIUS

Els demostratius assenyalen una persona, un objecte o una realitat en relació amb els participants de la comunicació.

Els tres demostratius principals són:

Demostratiu	Significat aproximat
<i>hic, haec, hoc</i>	aquest, aquesta, això
<i>iste, ista, istud</i>	aquest teu, aquell proper a tu
<i>ille, illa, illud</i>	aquell, aquella, allò

Poden funcionar com a determinants o com a pronoms:

- *hic puer* → **aquest noi**
- *hic venit* → **aquest ve**
- *illa femina* → **aquella dona**
- *illa venit* → **aquella ve**

HIC, HAEC, HOC

Indica proximitat respecte de la persona que parla.

Cas	Singular			Plural		
	Masculí	Femení	Neutre	Masculí	Femení	Neutre
Nominatiu	<i>hic</i>	<i>haec</i>	<i>hoc</i>	<i>hi</i>	<i>hae</i>	<i>haec</i>
Acusatiu	<i>hunc</i>	<i>hanc</i>	<i>hoc</i>	<i>hos</i>	<i>has</i>	<i>haec</i>
Genitiu	<i>huius</i>	<i>huius</i>	<i>huius</i>	<i>horum</i>	<i>harum</i>	<i>horum</i>
Datiu	<i>huic</i>	<i>huic</i>	<i>huic</i>	<i>his</i>	<i>his</i>	<i>his</i>
Ablatiu	<i>hoc</i>	<i>hac</i>	<i>hoc</i>	<i>his</i>	<i>his</i>	<i>his</i>

Exemples:

- Hic liber bonus est → **Aquest llibre és bo.**
- Haec puella cantat → **Aquesta noia canta.**
- Haec templa magna sunt → **Aquests temples són grans.**

ISTE, ISTA, ISTUD

Indica proximitat respecte de la persona que escolta:

- *iste liber* → aquest llibre teu
- *ista sententia* → aquesta opinió teva

En alguns contextos, especialment en discursos i textos jurídics, pot adquirir un matís despectiu:

- *iste homo* → **aquest individu, aquest home de qui parlem**

Singular

Cas	Masculí	Femení	Neutre
Nominatiu	<i>iste</i>	<i>ista</i>	<i>istud</i>
Acusatiu	<i>istum</i>	<i>istam</i>	<i>istud</i>
Genitiu	<i>istius</i>	<i>istius</i>	<i>istius</i>
Datiu	<i>isti</i>	<i>isti</i>	<i>isti</i>
Ablatiu	<i>isto</i>	<i>ista</i>	<i>isto</i>

El plural segueix les terminacions habituals:

- *isti, istae, ista;*
- *istos, istas, ista;*
- *istorum, istarum, istorum;*
- *istis.*

ILLE, ILLA, ILLUD

Indica llunyania respecte de qui parla i de qui escolta:

- *ille mons* → aquella muntanya
- *illa urbs* → aquella ciutat

També pot assenyalar una persona o una realitat coneguda o famosa: *ille Caesar* → **aquell famós Cèsar**

Cas	Singular			Plural		
	Masculí	Femení	Neutre	Masculí	Femení	Neutre
Nominatiu	<i>ille</i>	<i>illa</i>	<i>illud</i>	<i>illi</i>	<i>illae</i>	<i>illa</i>
Acusatiu	<i>illum</i>	<i>illam</i>	<i>illud</i>	<i>illos</i>	<i>illas</i>	<i>illa</i>
Genitiu	<i>illius</i>	<i>illius</i>	<i>illius</i>	<i>illorum</i>	<i>illarum</i>	<i>illorum</i>
Datiu	<i>illi</i>	<i>illi</i>	<i>illi</i>	<i>illis</i>	<i>illis</i>	<i>illis</i>
Ablatiu	<i>illo</i>	<i>illa</i>	<i>illo</i>	<i>illis</i>	<i>illis</i>	<i>illis</i>

EL PRONOM ANAFÒRIC IS, EA, ID

El pronom *is, ea, id* fa referència a una persona o cosa que ja ha estat esmentada. Per això rep el nom de **pronomen anafòric**. Es pot traduir com:

- ell, ella, això;
- aquest, aquella;
- el, la, els, les;
- el seu, la seva, quan apareix en genitiu.

Cas	Singular			Plural		
	Masculí	Femení	Neutre	Masculí	Femení	Neutre
Nominatiu	<i>is</i>	<i>ea</i>	<i>id</i>	<i>ei / ii</i>	<i>eae</i>	<i>ea</i>
Acusatiu	<i>eum</i>	<i>eam</i>	<i>id</i>	<i>eos</i>	<i>eas</i>	<i>ea</i>
Genitiu	<i>eius</i>	<i>eius</i>	<i>eius</i>	<i>eorum</i>	<i>earum</i>	<i>eorum</i>
Datiu	<i>ei</i>	<i>ei</i>	<i>ei</i>	<i>eis / iis</i>	<i>eis / iis</i>	<i>eis / iis</i>
Ablatiu	<i>eo</i>	<i>ea</i>	<i>eo</i>	<i>eis / iis</i>	<i>eis / iis</i>	<i>eis / iis</i>

Exemples:

- Marcus venit. Is amicus meus est → **Marc ve. Ell és amic meu.**
- Puella librum habet. Eum legit → **La noia té un llibre. El llegeix.**
- Eius pater consul est → **El seu pare és cònsol.**

En aquest últim **exemple**, *eius* significa literalment **d'ell o d'ella**.

EL PRONOM D'IDENTITAT IDEM, EADEM, IDEM

Idem, eadem, idem significa **el mateix, la mateixa, això mateix**.

Es forma a partir de *is, ea, id* i la partícula invariable *-dem*.

Gènere	Nominatiu singular
Masculí	<i>idem</i>
Femení	<i>eadem</i>
Neutre	<i>idem</i>

Exemples:

- Marcus et Lucius eundem librum legunt. → **Marc i Luci llegeixen el mateix llibre.**
- Eadem femina venit. → **Ve la mateixa dona.**
- Milites in eodem loco manent. → **Els soldats romanen al mateix lloc.**

Formes freqüents:

Cas	Masculí	Femení	Neutre
Nominatiu singular	<i>idem</i>	<i>eadem</i>	<i>idem</i>
Acusatiu singular	<i>eundem</i>	<i>eandem</i>	<i>idem</i>
Genitiu singular	<i>eiusdem</i>	<i>eiusdem</i>	<i>eiusdem</i>
Datiu singular	<i>eidem</i>	<i>eidem</i>	<i>eidem</i>
Ablatiu singular	<i>eodem</i>	<i>eadem</i>	<i>eodem</i>

EL PRONOM INTENSU IPSE, IPSA, IPSUM

Ipse, ipsa, ipsum serveix per destacar o emfatitzar una persona o una cosa. Es tradueix com **mateix, mateixa, en persona**.

- *Caesar ipse venit.* → El mateix Cèsar va venir. / Cèsar en persona va venir.
- *Regina ipsa milites laudavit.* → La reina mateixa va elogiar els soldats.
- *Hoc ipsum dixit.* → Va dir això mateix.

Cas	Singular			Plural		
	Masculí	Femení	Neutre	Masculí	Femení	Neutre
Nominatiu	<i>ipse</i>	<i>ipsa</i>	<i>ipsum</i>	<i>ipsi</i>	<i>ipsae</i>	<i>ipsa</i>
Acusatiu	<i>ipsum</i>	<i>ipsam</i>	<i>ipsum</i>	<i>ipsos</i>	<i>ipsas</i>	<i>ipsa</i>
Genitiu	<i>ipsius</i>	<i>ipsius</i>	<i>ipsius</i>	<i>ipsorum</i>	<i>ipsarum</i>	<i>ipsorum</i>
Datiu	<i>ipsi</i>	<i>ipsi</i>	<i>ipsi</i>	<i>ipsis</i>	<i>ipsis</i>	<i>ipsis</i>
Ablatiu	<i>ipso</i>	<i>ipsa</i>	<i>ipso</i>	<i>ipsis</i>	<i>ipsis</i>	<i>ipsis</i>

Cal distingir:

- *idem* → el mateix, expressa identitat;
- *ipse* → ell mateix, expressa intensitat o èmfasi.

EL PRONOM RELATIU QUI, QUAE, QUOD

El pronom relatiu introdueix una oració subordinada de relatiu i fa referència a un antecedent.

- *Puer qui currit Marcus est.* → El noi que corre és Marc.

L'antecedent del relatiu és *puer*.

Cas	Singular			Plural		
	Masculí	Femení	Neutre	Masculí	Femení	Neutre
Nominatiu	<i>qui</i>	<i>quae</i>	<i>quod</i>	<i>qui</i>	<i>quae</i>	<i>quae</i>
Acusatiu	<i>quem</i>	<i>quam</i>	<i>quod</i>	<i>quos</i>	<i>quas</i>	<i>quae</i>
Genitiu	<i>cuius</i>	<i>cuius</i>	<i>cuius</i>	<i>quorum</i>	<i>quarum</i>	<i>quorum</i>
Datiu	<i>cui</i>	<i>cui</i>	<i>cui</i>	<i>quibus</i>	<i>quibus</i>	<i>quibus</i>
Ablatiu	<i>quo</i>	<i>qua</i>	<i>quo</i>	<i>quibus</i>	<i>quibus</i>	<i>quibus</i>

CONCORDANÇA DEL RELATIU

El pronom relatiu concorda amb el seu antecedent en **gènere i nombre**, però el seu cas depèn de la funció que exerceix dins de la subordinada.

- *Puer qui currit Marcus est.* → **Qui** és masculí singular perquè concorda amb *puer* i és nominatiu perquè és el subjecte de *currit*.
- *Puer quem video Marcus est.* → **Quem** és masculí singular perquè concorda amb *puer* i és acusatiu perquè és el complement directe de *video*.
- *Puella cui librum do discipula est.* → **Cui** és femení singular perquè l'antecedent és *puella* i és datiu perquè és el complement indirecte de *do*.

ELS INTERROGATIUS

Els interrogatius serveixen per formular preguntes.

PRONOM INTERROGATIU: QUIS?, QUID?

Quan substitueix un nom, s'utilitza principalment:

- *quis?* → qui?
- *quid?* → què?

Exemples:

- *Quis venit?* → **Qui ve?**
- *Quem vides?* → **Qui veus?**
- *Quid facis?* → **Què fas?**

Les formes principals són:

Cas	Masculí i femení	Neutre
Nominatiu	<i>quis</i>	<i>quid</i>
Acusatiu	<i>quem</i>	<i>quid</i>
Genitiu	<i>cuius</i>	<i>cuius</i>
Datiu	<i>cui</i>	<i>cui</i>
Ablatiu	<i>quo / qua</i>	<i>quo</i>

DETERMINANT INTERROGATIVU: QUI, QUAE, QUOD?

Quan acompanya un nom, s'utilitza *qui, quae, quod*:

- *Qui puer venit?* → **Quin noi ve?**
- *Quae puella cantat?* → **Quina noia canta?**
- *Quod templum vides?* → **Quin temple veus?**

La diferència essencial és:

- *quis venit?* → **qui ve?**
- *qui puer venit?* → **quin noi ve?**

ELS INDEFINITS

Els pronoms i determinants indefinits fan referència a persones o coses sense identificar-les de manera concreta.

ALIQUIS, ALIQUID

Significa **algú, alguna cosa**.

- *Aliquis venit.* → **Ve algú.**
- *Aliquid video.* → **Veig alguna cosa.**

Com a determinant s'utilitzen les formes *aliqui, aliqua, aliquod*:

- *aliqui homo* → **algun home**
- *aliqua femina* → **alguna dona**
- *aliquod consilium* → **alguna decisió**

QUIDAM, QUAEDAM, QUIDDAM / QUODDAM

Significa **un cert, una certa, algú determinat**.

- *Quidam venit.* → **Ha vingut un cert home.**
- *Quaedam femina venit.* → **Ha vingut una certa dona.**
- *Quoddam templum videmus.* → **Veiem un cert temple.**

QUISQUE, QUIDQUE

Significa **cadascú, cada cosa**: *Quisque patriam amat.* → **Cadascú estima la seva pàtria.**

Com a determinant:

- *quisque civis* → **cada ciutadà**
- *quaeque femina* → **cada dona**
- *quodque oppidum* → **cada ciutat**

NEMO I NIHIL

- *nemo* → ningú
- *nihil* → res

Exemples:

- Nemo venit. → **No ve ningú.**
- Nihil video. → **No veig res.**

Nemo només es refereix a persones. *Nihil* es refereix a coses i s'utilitza principalment en nominatiu i acusatiu.

ELS ADJECTIUS PRONOMINALS

Alguns determinants es declinen majoritàriament com els adjectius de primera classe, però presenten dues terminacions pròpies en singular:

- genitiu singular en *-ius*;
- datiu singular en *-i*.

Per aquesta raó reben el nom d'**adjectius pronominals**.

Els més freqüents són:

Adjectiu pronominal	Significat
<i>unus, una, unum</i>	un, una
<i>solus, sola, solum</i>	sol, únic
<i>totus, tota, totum</i>	tot, sencer
<i>ullus, ulla, ullum</i>	algun, cap
<i>nullus, nulla, nullum</i>	cap
<i>alter, altera, alterum</i>	l'altre de dos
<i>alius, alia, aliud</i>	un altre
<i>uter, utra, utrum</i>	quin dels dos
<i>neuter, neutra, neutrum</i>	cap dels dos

Exemples de genitiu i datiu singular:

Nominatiu	Genitiu	Datiu
<i>unus</i>	<i>unius</i>	<i>uni</i>
<i>totus</i>	<i>totius</i>	<i>toti</i>
<i>solus</i>	<i>solius</i>	<i>solī</i>
<i>alter</i>	<i>alterius</i>	<i>alteri</i>
<i>nullus</i>	<i>nullius</i>	<i>nulli</i>

Exemples:

- *totius urbis* → de tota la ciutat
- *uni viro* → a un sol home
- *nullius feminae* → de cap dona
- *alteri consuli* → a l'altre cònsol

Cal distingir especialment:

- *alter* → l'altre de dos;
- *alius* → un altre entre diversos.

COM ANALITZAR UN PRONOM O UN DETERMINANT

Per analitzar una forma pronominal cal indicar:

1. el lema;
2. el tipus de pronom o determinant;
3. el gènere, quan en tingui;
4. el nombre;
5. el cas;
6. la funció sintàctica;
7. l'antecedent o referent, quan sigui necessari.

Exemple: *Quem vides?* **Quem** és un pronom interrogatiu, masculí singular acusatiu, i fa la funció de complement directe de *vides*.

Exemple: *Puella quam video cantat.* **Quam** és un pronom relatiu, femení singular acusatiu. Concorde en gènere i nombre amb l'antecedent *puella* i fa de complement directe de *video*.

Exemple: *Hic puer librum legit.* **Hic** és un determinant demostratiu, masculí singular nominatiu. Concorde amb *puer* i forma part del subjecte de l'oració.

IN MEMORIA MANET

- ✓ Els pronoms substitueixen un nom.
- ✓ Els determinants acompanyen un nom.
- ✓ Els determinants concorden amb el nom en gènere, nombre i cas.
- ✓ El llatí no té article.
- ✓ Els pronoms personals en nominatiu solen ometre's.
- ✓ *Sui, sibi, se* i *suus, sua, suum* són reflexius i fan referència al subjecte.
- ✓ *Is, ea, id* funciona habitualment com a pronom de tercera persona.
- ✓ El relatiu concorda amb l'antecedent en gènere i nombre, però el seu cas depèn de la funció sintàctica.
- ✓ Els adjectius pronominals presenten genitiu singular en *-ius* i datiu singular en *-i*.

FES LES ACTIVITATS

LES FORMES VERBALS DEL TEMA DE PRESENT

VEU ACTIVA

El **tema de present** és la base morfològica a partir de la qual es formen diversos temps i modes verbals. No correspon únicament al present, sinó que permet construir les formes que expressen accions concebudes com a **no acabades o en desenvolupament**.

A partir del **tema de present** es formen:

- el present d'indicatiu (ja estudiat)
- l'imperfet d'indicatiu;
- el futur d'indicatiu;
- el present de subjuntiu;
- l'imperfet de subjuntiu;
- l'imperatiu de present;
- l'infinitiu de present.

L'IMPERFET D'INDICATIU

L'**imperfet d'indicatiu** expressa una acció passada que es presenta com a duradora, repetida, habitual o encara no acabada. Pot traduir-se com:

- jo estimava;
- jo solia estimar;
- jo estava estimant.

L'imperfet d'indicatiu **es forma amb: tema de present + morfema temporal -ba- + desinències personals**

Les **desinències** són:

Persona	Desinència
1a singular	-m
2a singular	-s
3a singular	-t
1a plural	-mus
2a plural	-tis
3a plural	-nt

En la tercera conjugació apareix la vocal -e- abans del morfema -ba-: *duc-e-ba-m* → *ducebam*

En la tercera conjugació mixta i en la quarta conjugació apareix la seqüència -ieba-:

- cap-ie-ba-m → capiebam;
- aud-ie-ba-m → audiebam

Persona	amo	habeo	duco	capio	audio
ego	amabam	habebam	ducebam	capiebam	audiebam
tu	amabas	habebas	ducebas	capiebas	audiebas
—	amabat	habebat	ducebat	capiebat	audiebat
nos	amabamus	habebamus	ducebamus	capiebamus	audiebamus
vos	amabatis	habebatis	ducebatis	capiebatis	audiebatis
—	amabant	habebant	ducebant	capiebant	audiebant

Exemples:

- *Puella magistrum amabat.* → La noia estimava el mestre.
- *Romani multas terras habebant.* → Els romans posseïen moltes terres.
- *Milites fortiter pugnabant.* → Els soldats lluitaven valentament.

L'IMPERFET D'INDICATIU DEL VERB SUM

El verb *sum* forma l'imperfet d'indicatiu de manera irregular.

Persona	Forma	Traducció
ego	eram	jo era / estava
tu	eras	tu eres / estaves
—	erat	ell o ella era / estava
nos	eramus	nosaltres érem / estàvem
vos	eratis	vosaltres éreu / estàveu
—	erant	ells o elles eren / estaven

Exemples:

- *Roma magna urbs erat.* → Roma era una gran ciutat.
- *Milites in castris erant.* → Els soldats eren al campament.

El verb *sum* també es pot traduir per **haver-hi**:

- *In urbe multa templa erant.* → A la ciutat hi havia molts temples.

En aquesta construcció, el verb concorda amb el subjecte:

- *unum templum erat* → hi havia un temple;
- *multa templa erant* → hi havia molts temples.

EL FUTUR D'INDICATIU

El **futur d'indicatiu**, també anomenat **futur imperfect**, expressa una acció posterior al moment en què es parla.

- *amabo* → estimaré;
- *ducam* → conduiré;
- *audiet* → escoltarà.

La seva formació és diferent segons les conjugacions.

FUTUR DE LA PRIMERA I LA SEGONA CONJUGACIONS

En la primera i la segona conjugacions, el futur es forma amb el morfema temporal *-b-*.

Les terminacions són:

Persona	Terminació
1a singular	-bo
2a singular	-bis
3a singular	-bit
1a plural	-bimus
2a plural	-bitis
3a plural	-bunt

Conjugació

Persona	<i>amo</i>	<i>habeo</i>
ego	<i>amabo</i>	<i>habebo</i>
tu	<i>amabis</i>	<i>habebis</i>
—	<i>amabit</i>	<i>habebit</i>
nos	<i>amabimus</i>	<i>habebimus</i>
vos	<i>amabitis</i>	<i>habebitis</i>
—	<i>amabunt</i>	<i>habebunt</i>

Exemples:

- *Patriam semper amabo.* → Sempre estimaré la pàtria.
- *Romani multas provincias habebunt.* → Els romans tindran moltes províncies.

FUTUR DE LA TERCERA, LA TERCERA MIXTA I LA QUARTA CONJUGACIONS

En aquestes conjugacions, el futur presenta:

- -a- en la primera persona del singular;
- -e- en la resta de persones.

Les terminacions són:

Persona	Terminació
1a singular	-am
2a singular	-es
3a singular	-et
1a plural	-emus
2a plural	-etis
3a plural	-ent

Conjugació

Persona	<i>duco</i>	<i>capio</i>	<i>audio</i>
ego	<i>ducam</i>	<i>capiam</i>	<i>audiam</i>
tu	<i>duces</i>	<i>capies</i>	<i>audies</i>
—	<i>ducet</i>	<i>capiet</i>	<i>audiet</i>
nos	<i>ducemus</i>	<i>capiemus</i>	<i>audiemus</i>
vos	<i>ducetis</i>	<i>capietis</i>	<i>audietis</i>
—	<i>ducent</i>	<i>capient</i>	<i>audient</i>

Exemples:

- *Dux milites in urbem ducet.* → El general conduirà els soldats cap a la ciutat.
- *Milites hostes capient.* → Els soldats capturaran els enemics.
- *Discipuli magistrum audient.* → Els alumnes escoltaran el mestre.

No s'han de confondre els futurs de la primera i la segona conjugacions amb els de la tercera, la tercera mixta i la quarta:

- *amabit* → estimarà;
- *habebit* → tindrà;
- *ducet* → conduirà;
- *capiet* → agafarà;
- *audiet* → escoltarà.

EL FUTUR D'INDICATIU DEL VERB *SUM*

El futur del verb *sum* és irregular.

Persona	Forma	Traducció
ego	<i>ero</i>	jo seré / estaré
tu	<i>eris</i>	tu seràs / estaràs
—	<i>erit</i>	ell o ella serà / estarà
nos	<i>erimus</i>	nosaltres serem / estarem
vos	<i>eritis</i>	vosaltres sereu / estareu
—	<i>erunt</i>	ells o elles seran / estaran

Exemples:

- *Marcus consul erit.* → Marc serà cònsol.

- *Milites in Italia erunt.* → Els soldats seran a Itàlia.
- *In urbe multa templa erunt.* → A la ciutat hi haurà molts temples.

Cal distingir:

- *erat* → era, estava, hi havia;
- *erit* → serà, estarà, hi haurà.

EL PRESENT DE SUBJUNTIU

El **subjuntiu** és el mode verbal que presenta l'acció no com un fet objectiu i segur, sinó com una possibilitat, un desig, una ordre, una finalitat o una acció subordinada.

En aquesta primera aproximació, cal saber-ne sobretot:

- la formació;
- la identificació;
- la traducció aproximada segons el context.

El present de subjuntiu es caracteritza per una vocal modal:

- primera conjugació: *-e-*;
- segona, tercera, tercera mixta i quarta conjugacions: *-a-*.

Una regla mnemotècnica tradicional és: **la primera conjugació canvia la *a* per *e*; les altres utilitzen *a*.**

Les desinències personals són: *-m, -s, -t, -mus, -tis, -nt*.

Conjugació

Persona	<i>amo</i>	<i>habeo</i>	<i>duco</i>	<i>capio</i>	<i>audio</i>
ego	<i>amem</i>	<i>habeam</i>	<i>ducam</i>	<i>capiam</i>	<i>audiam</i>
tu	<i>ames</i>	<i>habeas</i>	<i>ducas</i>	<i>capias</i>	<i>audias</i>
—	<i>amet</i>	<i>habeat</i>	<i>ducat</i>	<i>capiat</i>	<i>audiat</i>
nos	<i>amemus</i>	<i>habeamus</i>	<i>ducamus</i>	<i>capiamus</i>	<i>audiamus</i>
vos	<i>ametis</i>	<i>habeatis</i>	<i>ducatis</i>	<i>capiatis</i>	<i>audiat</i>
—	<i>ament</i>	<i>habeant</i>	<i>ducant</i>	<i>cipiant</i>	<i>audiant</i>

Exemples:

- *Discipuli magistrum audiant.* → Que els alumnes escoltin el mestre.
- *Patriam amemus.* → Estimem la pàtria.
- *Fortiter pugnet.* → Que lluiti valentament.

La traducció exacta del subjuntiu depèn de la construcció sintàctica en què apareix.

COINCIDÈNCIA ENTRE FUTUR D'INDICATIU I PRESENT DE SUBJUNTIU

En alguns verbs, la primera persona del singular del futur d'indicatiu coincideix amb la primera persona del singular del present de subjuntiu:

Forma	Futur d'indicatiu	Present de subjuntiu
<i>ducam</i>	conduiré	que jo conduïxi
<i>capiam</i>	agafaré	que jo agafi
<i>audiam</i>	escoltaré	que jo escolti

El context sintàctic permet determinar de quin temps i mode es tracta. La resta de persones són diferents:

- **futur:** *duces, ducet, ducemus...*
- **subjuntiu:** *ducas, ducat, ducamus...*

EL PRESENT DE SUBJUNTIU DEL VERB SUM

El present de subjuntiu de *sum* és irregular.

Persona	Forma	Traducció aproximada
ego	<i>sim</i>	que jo sigui / estigui
tu	<i>sis</i>	que tu siguis / estiguis
—	<i>sit</i>	que ell o ella sigui / estigui
nos	<i>simus</i>	que nosaltres siguem / estiguem
vos	<i>sitis</i>	que vosaltres sigueu / estigueu
—	<i>sint</i>	que ells o elles siguin / estiguin

Exemples:

- *Discipuli diligentes sint.* → Que els alumnes siguin aplicats.
- *Pax sit inter cives.* → Que hi hagi pau entre els ciutadans.
- *Fortes simus.* → Siguem valents.

L'IMPERFET DE SUBJUNTIU

L'imperfet de subjuntiu expressa habitualment una acció simultània o posterior respecte d'un verb principal en passat. També pot aparèixer en oracions desideratives, potencials o condicionals.

En aquest nivell cal reconèixer-ne sobretot la formació i les formes.

FORMACIÓ

L'imperfet de subjuntiu actiu es forma afegint les desinències personals a l'infinitiu de present actiu: **infinitiu de present + desinències personals**

Les terminacions són: *-m*, *-s*, *-t*, *-mus*, *-tis*, *-nt*.

A la pràctica, les formes presenten la seqüència: *-rem*, *-res*, *-ret*, *-remus*, *-retis*, *-rent*.

Exemple:

- *amare* + *m* → *amarem*
- *ducere* + *t* → *duceret*
- *audire* + *nt* → *audirent*

Conjugació

Persona	<i>amo</i>	<i>habeo</i>	<i>duco</i>	<i>cipio</i>	<i>audio</i>
ego	<i>amarem</i>	<i>haberem</i>	<i>ducerem</i>	<i>caperem</i>	<i>audirem</i>
tu	<i>amares</i>	<i>haberes</i>	<i>duceres</i>	<i>caperes</i>	<i>audires</i>
—	<i>amaret</i>	<i>haberet</i>	<i>duceret</i>	<i>caperet</i>	<i>audiret</i>
nos	<i>amaremus</i>	<i>haberemus</i>	<i>duceremus</i>	<i>caperemus</i>	<i>audiremus</i>
vos	<i>amaretis</i>	<i>haberetis</i>	<i>duceretis</i>	<i>caperetis</i>	<i>audiretis</i>
—	<i>amarent</i>	<i>haberent</i>	<i>ducerent</i>	<i>caperent</i>	<i>audirent</i>

Exemples:

- *Magister volebat ut discipuli laborarent.* → El mestre volia que els alumnes treballessin.
- *Dux imperavit ut milites fortiter pugnarent.* → El general va ordenar que els soldats lluitessin valentament.

En aquests **exemples**, l'imperfet de subjuntiu apareix dins d'una oració subordinada introduïda per **ut**.

L'IMPERFET DE SUBJUNTIU DEL VERB SUM

El verb *sum* forma l'imperfet de subjuntiu a partir de l'infinitiu *esse*.

Persona	Forma	Traducció aproximada
ego	<i>essem</i>	que jo fos / estigués
tu	<i>esses</i>	que tu fossis / estiguessis
—	<i>esset</i>	que ell o ella fos / estigués
nos	<i>essemus</i>	que nosaltres fóssim / estiguéssim
vos	<i>essetis</i>	que vosaltres fóssiu / estiguéssiu
—	<i>essent</i>	que ells o elles fossin / estiguessin

Exemples:

- *Magister volebat ut discipuli diligentes essent.* → El mestre volia que els alumnes fossin aplicats.
- *Cives timebant ne hostes prope essent.* → Els ciutadans temien que els enemics fossin a prop.

L'IMPERATIU DE PRESENT

L'imperatiu expressa una ordre, una instrucció, una petició o una exhortació directa.

L'imperatiu de present actiu té habitualment dues persones:

- segona persona del singular;
- segona persona del plural.

La segona persona del singular coincideix generalment amb el tema verbal. La segona persona del plural afegeix la terminació **-te**.

Conjugació	2a singular	2a plural	Traducció
amo	<i>ama</i>	<i>amate</i>	estima / estimeu
habeo	<i>habe</i>	<i>habete</i>	tingues / tingueu
duco	<i>duce</i>	<i>ducite</i>	conduïu / conduïu
capio	<i>cape</i>	<i>capite</i>	agafa / agafeu
audio	<i>audi</i>	<i>audite</i>	escolta / escolteu

Exemples:

- *Ama patriam!* → Estima la pàtria!
- *Audite magistrum!* → Escolteu el mestre!
- *Capite arma!* → Agafeu les armes!

IMPERATIVUS IRREGULARS FREQUENTS

Alguns verbs presenten una forma abreujada en la segona persona del singular:

Infinitiu	Imperatiu	Significat
dicere	<i>dic</i>	digues
ducere	<i>duc</i>	conduïu
facere	<i>fac</i>	fes
ferre	<i>fer</i>	porta

Per tant, tot i que el paradigma regular ofereix *duce*, la forma clàssica habitual de l'imperatiu de *duco* és:

- *duc!* → conduïu!
- *ducite!* → conduïu!

ORDRE NEGATIVA

Una ordre negativa es pot expressar amb: *noli* / *nolite* + infinitiu

- *Noli timere!* → No tinguis por!
- *Nolite fugere!* → No fugiu!

L'IMPERATIU DE PRESENT DEL VERB SUM

El verb *sum* té les formes següents:

Persona	Forma	Traducció
2a singular	<i>es</i>	sigues / estigues
2a plural	<i>este</i>	sigueu / estigueu

Exemples:

- *Es fortis!* → Sigues valent!
- *Este prudentes!* → Sigueu prudents!

L'INFINITIU DE PRESENT ACTIU

L'infinitiu és una forma no personal del verb. No expressa persona ni nombre.

L'infinitiu de present actiu és la forma que apareix com a tercer element de l'enunciat verbal simplificat:

- *amo, amas, amare;*
- *habeo, habes, habere;*
- *duco, ducis, ducere;*
- *capio, capis, capere;*
- *audio, audis, audire.*

Conjugació	Infinitiu	Traducció
1a	<i>amare</i>	estimar
2a	<i>habere</i>	tenir
3a	<i>ducere</i>	conduir
3a mixta	<i>capere</i>	agafar
4a	<i>audire</i>	escoltar
irregular	<i>esse</i>	ser, estar, haver-hi

USOS BÀSICS

L'infinitiu pot complementar un altre verb:

- *Marcus laborare debet.* → **Marc ha de treballar.**
- *Discipuli discere volunt.* → **Els alumnes volen aprendre.**

També pot funcionar com a subjecte:

- *Errare humanum est.* → **Equivocar-se és humà.**

L'estudi complet de les construccions d'infinitiu es desenvoluparà posteriorment.

QUADRE RESUM DEL TEMA DE PRESENT

Temps o forma	Marca característica	Exemple amb <i>amo</i>	Forma de <i>sum</i>
Present d'indicatiu	tema de present	<i>amo</i>	<i>sum</i>
Imperfet d'indicatiu	<i>-ba-</i>	<i>amabam</i>	<i>eram</i>
Futur d'indicatiu	<i>-b-</i> o <i>-a-</i> / <i>-e-</i>	<i>amabo</i>	<i>ero</i>
Present de subjuntiu	<i>-e-</i> / <i>-a-</i>	<i>amem</i>	<i>sim</i>
Imperfet de subjuntiu	infinitiu + desinències	<i>amarem</i>	<i>essem</i>
Imperatiu de present	tema / <i>-te</i>	<i>ama, amate</i>	<i>es, este</i>
Infinitiu de present	<i>-re</i>	<i>amare</i>	<i>esse</i>

FORMES DEL VERB *SUM* QUE CAL MEMORITZAR

Temps o forma	Paradigma
Present d'indicatiu	<i>sum, es, est, sumus, estis, sunt</i>
Imperfet d'indicatiu	<i>eram, eras, erat, eramus, eratis, erant</i>
Futur d'indicatiu	<i>ero, eris, erit, erimus, eritis, erunt</i>
Present de subjuntiu	<i>sim, sis, sit, simus, sitis, sint</i>
Imperfet de subjuntiu	<i>essem, esses, esset, essemus, essetis, essent</i>
Imperatiu de present	<i>es, este</i>
Infinitiu de present	<i>esse</i>

IN MEMORIA MANET

- ✓ El tema de present no forma només el present, sinó diversos temps i modes.
- ✓ L'imperfet d'indicatiu es reconeix pel morfema *-ba-*.
- ✓ El futur de la primera i la segona conjugacions es forma amb *-b-*.
- ✓ El futur de la tercera, la tercera mixta i la quarta presenta *-a-* en la primera persona i *-e-* en la resta.
- ✓ El present de subjuntiu utilitza *-e-* en la primera conjugació i *-a-* en les altres.
- ✓ L'imperfet de subjuntiu es forma a partir de l'infinitiu de present.
- ✓ L'imperatiu de present té principalment segona persona del singular i del plural.
- ✓ L'infinitiu és una forma no personal.
- ✓ El verb *sum* presenta formes irregulars que cal memoritzar.

FES LES ACTIVITATS

EL TEMA DE PERFET

El **tema de perfet** és la base morfològica que s'utilitza per formar els **temps** del sistema de perfet de la **veu activa**. Aquests són: **el perfet**; **el plusquamperfet**; **el futur perfet**. Presenta l'acció com a **acabada**.

S'obté a partir de la segona forma de l'enunciació verbal, és a dir, de la *primera persona del singular del perfet d'indicatiu actiu*.

Per obtenir-lo, s'elimina la terminació -i:

Enunciació	Perfet	Tema de perfet
amo, amavi, amatum	amav-i	amav-
habeo, habui, habitum	habu-i	habu-
duco, duxi, ductum	dux-i	dux-
cipio, cepi, captum	cep-i	cep-
audio, audivi, auditum	audiv-i	audiv-
sum, fui, —	fu-i	fu-
possum, potui, —	potu-i	potu-

LA IMPORTÀNCIA DE LA SEGONA FORMA DEL DICIONARI

El tema de perfet no sempre es pot deduir a partir del present. Per això, la segona forma de l'enunciació verbal s'ha de consultar al diccionari i aprendre juntament amb el present. **Compara:**

Present	Tema de present	Perfet	Tema de perfet
amo	ama-	amavi	amav-
habeo	habe-	habui	habu-
duco	duc-	dux	dux-
cipio	capi-	cepi	cep-
facio	faci-	feci	fec-
fero	fer-	tuli	tul-
sum	es- / s-	fui	fu-

- En alguns verbs, el tema de perfet s'assembla al tema de present: ama- → amav-; habe- → habu-
- En altres, presenta canvis importants: duc- → dux-; capi- → cep-; faci- → fec-
- Finalment, alguns verbs presenten temes completament diferents: fero → tuli; sum → fui

Per això, no és suficient conèixer només el present d'un verb.

FORMACIÓ DELS TEMPS DEL SISTEMA DE PERFET

El tema de perfet serveix per formar els temps del sistema de perfet de la veu activa.

PERFET D'INDICATIU:

Es forma amb el tema de perfet i les **desinències** pròpies del perfet:

Persona	Desinència
1a singular	-i
2a singular	-isti
3a singular	-it
1a plural	-imus
2a plural	-istis
3a plural	-erunt / -ere

A partir del tema **amav-**:

Persona	Forma
1a singular	amavi
2a singular	amavisti
3a singular	amavit
1a plural	amavimus
2a plural	amavistis
3a plural	amaverunt

Es pot traduir, segons el context, mitjançant el passat perifràstic o el pretèrit perfet català: *amavit* → va estimar; ha estimat.

PLUSQUAMPERFET D'INDICATIU

Es forma també a partir del tema de perfet: *amav-eram* → havia estimat.

(mira l'apèndix del diccionari)

FUTUR PERFET

També parteix del tema de perfet: *amav-ero* → hauré estimat.

(mira l'apèndix del diccionari)

UN MATEIX VERB POT TENIR TRES TEMES DIFERENTS

Els tres temes d'un verb no sempre coincideixen.

Verb *duco*. *duco, duxi, ductum*: 3a, tr. conduir

- tema de present: **duc-**;
- tema de perfet: **dux-**;
- tema de supí: **duct-**.

Verb *capio*. *capio, cepi, captum*: 3a mixta, tr. agafar

- tema de present: **capi-**;
- tema de perfet: **cep-**;
- tema de supí: **capt-**.

Verb *fero*. *fero, tuli, latum*: irregular, tr. portar

- tema de present: **fer-**;
- tema de perfet: **tul-**;
- tema de supí: **lat-**.

Aquesta diversitat explica per què els verbs s'han d'aprendre amb totes les formes de l'enunciació.

EL TEMA DE PERFET DE *SUM* I DELS SEUS COMPOSTOS

El perfet del verb **sum** és: **fui**. Per tant, el seu tema de perfet és: **fu-**

A partir d'aquest tema es formen:

- **fui**: vaig ser / vaig estar;
- **fueram**: havia estat;
- **fuero**: hauré estat.

Els compostos de **sum** formen generalment el perfet afegint el prefix al tema **fu-**:

Present	Perfet	Tema de perfet
adsum	adfui	adfu-
absum	afui	afu-
desum	defui	defu-
intersum	interfui	interfu-
praesum	praefui	praefu-
prosum	profui	profu-
supersum	superfui	superfu-

Exemples:

- *Magister adfuit* → El mestre va ser present.
- *Consilium civibus profuit* → La decisió va beneficiar els ciutadans.

EL TEMA DE PERFET DE POSSUM

El perfet de **possum** és: **potui**. Pertant, el tema de perfet és: **potu-**

A diferència del present, en el sistema de perfet no hi ha alternança entre **pos-** i **pot-**.

Exemple: *Milites urbem defendere potuerunt* → Els soldats van poder defensar la ciutat.

TEMA DE PERFET I VEU PASSIVA

El tema de perfet només s'utilitza per formar els temps del sistema de perfet de la **veu activa**.

Veu activa

- **Amavi** → vaig estimar / he estimat. (**amav-**: tema de perfet; **-i**: desinència de primera persona del singular)

Veu passiva

- **amatus sum** → vaig ser estimat / he estat estimat. La forma passiva no es construeix amb el tema **amav-**, sinó amb:
 - o el participi de perfet passiu **amatus**;
 - o una forma del verb **sum**.

Compara:

Temps	Veu activa	Veu passiva
perfet	amavit	amatus est
plusquamperfet	amaverat	amatus erat
futur perfet	amaverit	amatus erit

Per tant:

- els temps actius utilitzen el **tema de perfet**;
- els temps passius utilitzen el **tema de supí**, a partir del qual es forma el participi de perfet passiu.

COM IDENTIFICAR EL TEMA DE PERFET

Per identificar correctament el tema de perfet, cal seguir aquest procediment:

1. **Buscar el verb al diccionari:** per exemple: *duco, duxi, ductum*: 3a, tr. conduir
2. **Localitzar la segona forma:** la segona forma és: *dux*
3. **Eliminar la terminació -i:** *dux-i* → *dux-*

4. **Identificar el tema de perfet:** tema de perfet: *dux-*
5. **Relacionar-lo amb les altres formes:**
 - **duxit:** va conduir;
 - **duxerant:** havien conduït;
 - **duxerint:** hauran conduït, segons el context morfològic.

NO S'HA DE CONFONDRE EL TEMA DE PERFET AMB EL TEMA DE SUPÍ

El tema de perfet i el tema de supí són dues bases diferents. **Exemple:**

scribo, scripsi, scriptum

- tema de present: **scrib-**;
- tema de perfet: **scrips-**;
- tema de supí: **script-**.

El tema de perfet forma: *scripsi* → vaig escriure.

El tema de supí forma el participi: *scriptus, scripta, scriptum* → Escrit, escrita.

Un tema no es pot obtenir necessàriament a partir de l'altre. Tots dos s'han de consultar en l'enunciació verbal.

IN MEMORIA MANET

- ✓ El tema de perfet s'obté eliminant la terminació **-i** de la segona forma de l'enunciació verbal:
- ✓ El tema de perfet forma els temps del sistema de perfet de la veu activa: perfet; plusquamperfet; futur perfet.
- ✓ El tema de perfet no sempre es pot deduir a partir del present.
- ✓ El verb **sum** presenta el tema de perfet **fu-**.
- ✓ El verb **possum** presenta el tema de perfet **potu-**.
- ✓ Un mateix verb pot presentar tres temes diferents: **duco, duxi, ductum**; **duc-**: tema de present;
- ✓ **dux-**: tema de perfet; **duct-**: tema de supí.
- ✓ El tema de perfet forma els temps actius. Els temps de perfet de la veu passiva es formen amb el participi de perfet passiu i el verb **sum**.

FES LES ACTIVITATS

ELS TEMPS DEL SISTEMA DE PERFET: INDICATIU I SUBJUNTIU

El sistema de perfet expressa una acció acabada o anterior respecte d'un altre moment. En la veu activa, els temps del sistema de perfet es formen a partir del **tema de perfet**:

En la veu passiva, aquests temps no es formen amb el tema de perfet, sinó mitjançant: **participi de perfet passiu + formes del verb sum**

ELS TEMPS ACTIUS DEL SISTEMA DE PERFET

El tema de perfet s'obté eliminant la terminació -i de la segona forma de l'enunciació verbal.

Verb	Perfet	Tema de perfet
amo, amavi, amatum	amavi	amav-
habeo, habui, habitum	habui	habu-
duco, duxi, ductum	duxi	dux-
cipio, cepi, captum	cepi	cep-
audio, audivi, auditum	audivi	audiv-

Els temps del sistema de perfet actiu es formen igual en totes les conjugacions. L'únic element que canvia és el tema de perfet.

EL PERFET D'INDICATIU ACTIU

El perfet d'indicatiu actiu es forma amb: **tema de perfet + desinències pròpies del perfet**

Persona	Desinència
1a singular	-i
2a singular	-isti
3a singular	-it
1a plural	-imus
2a plural	-istis
3a plural	-erunt / -ere

Conjugació de *amo*

Persona	Forma	Traducció
1a singular	amavi	vaig estimar / he estimat
2a singular	amavisti	vas estimar / has estimat
3a singular	amavit	va estimar / ha estimat
1a plural	amavimus	vam estimar / hem estimat
2a plural	amavistis	vau estimar / heu estimat
3a plural	amaverunt	van estimar / han estimat

La terminació alternativa **-ere** de la tercera persona del plural apareix sobretot en textos literaris: **amavere = amaverunt**

Models de les diferents conjugacions

Persona	amo	habeo	duco	cipio	audio
1a sing.	amavi	habui	duxi	cepi	audivi
2a sing.	amavisti	habuisti	duxisti	cepisti	audivisti
3a sing.	amavit	habuit	duxit	cepit	audivit
1a pl.	amavimus	habuimus	duximus	cepimus	audivimus
2a pl.	amavistis	habuistis	duxistis	cepistis	audivistis
3a pl.	amaverunt	habuerunt	duxerunt	ceperunt	audiverunt

Cal observar que les terminacions són les mateixes en totes les conjugacions.

EL PLUSQUAMPERFET D'INDICATIU ACTIU

El plusquamperfet expressa una acció passada anterior a una altra acció també passada.

Romani urbem ceperant antequam hostes venerunt → Els romans havien pres la ciutat abans que arribessin els enemics.

Es forma amb: **tema de perfet + -era- + desinències personals**

Les terminacions coincideixen amb l'imperfet del verb *sum*:

- -eram;
- -eras;
- -erat;
- -eramus;
- -eratis;
- -erant.

Conjugació

Persona	Forma	Traducció
1a singular	amaveram	havia estimat
2a singular	amaveras	havies estimat
3a singular	amaverat	havia estimat
1a plural	amaveramus	havíem estimat
2a plural	amaveratis	havíeu estimat
3a plural	amaverant	havien estimat

EL FUTUR PERFET D'INDICATIU ACTIU

El futur perfet expressa una acció futura que haurà acabat abans d'una altra acció també futura.

Cum veneris, epistulam scripsero → Quan arribis, hauré escrit la carta.

Es forma amb: **tema de perfet + formes corresponents de *ero***

Persona	Forma	Traducció
1a singular	amavero	hauré estimat
2a singular	amaveris	hauràs estimat
3a singular	amaverit	haurà estimat
1a plural	amaverimus	haurem estimat
2a plural	amaveritis	haureu estimat
3a plural	amaverint	hauran estimat

El futur perfet només existeix en **indicatiu**. El llatí clàssic no té futur de subjuntiu.

EL PERFET DE SUBJUNTIU ACTIU

El perfet de subjuntiu actiu es forma amb: **tema de perfet + -eri- + desinències personals**

Persona	Forma	Traducció orientativa
1a singular	amaverim	hagi estimat
2a singular	amaveris	hagis estimat
3a singular	amaverit	hagi estimat
1a plural	amaverimus	hàgim estimat
2a plural	amaveritis	hàgiu estimat
3a plural	amaverint	hàgin estimat

El valor exacte del subjuntiu depèn del tipus d'oració subordinada en què aparegui.

Coincidència amb el futur perfet: El **perfet de subjuntiu** i el **futur perfet d'indicatiu** coincideixen en totes les persones, excepte en la primera persona del singular:

Futur perfet d'indicatiu	Perfet de subjuntiu
amavero	amaverim
amaveris	amaveris
amaverit	amaverit
amaverimus	amaverimus
amaveritis	amaveritis
amaverint	amaverint

Per distingir-los, cal tenir en compte el context sintàctic.

EL PLUSQUAMPERFET DE SUBJUNTIU ACTIU

Es forma amb: **tema de perfet + -isse- + desinències personals**

També es pot entendre com l'infinitiu de perfet actiu més les desinències personals: **amavisse + -m → amavissem**

Persona	Forma	Traducció orientativa
1a singular	amavissem	hagués estimat
2a singular	amavisses	haguessis estimat
3a singular	amavisset	hagués estimat
1a plural	amavissemus	haguéssim estimat
2a plural	amavissetis	haguéssiu estimat
3a plural	amavissent	haguessin estimat

Anàlisi d' *amav-isse-nt*: **amav-**: tema de perfet; **-isse-**: morfema de plusquamperfet de subjuntiu; **-nt**: tercera persona del plural.

RESUM DEL SISTEMA DE PERFET ACTIU

Mode	Temps	1a persona singular	Traducció
Indicatiu	perfet	amavi	vaig estimar / he estimat
Indicatiu	plusquamperfet	amaveram	havia estimat
Indicatiu	futur perfet	amavero	hauré estimat
Subjuntiu	perfet	amaverim	hagi estimat
Subjuntiu	plusquamperfet	amavissem	hagués estimat

ELS TEMPS PASSIUS DEL SISTEMA DE PERFET

Els temps passius del sistema de perfet es forma a partir del tema de supí. **Exemple:** *amo, amavi, amatum*

- supí: **amatum**;
- tema de supí: **amat-**;
- participi: **amatus, amata, amatum**.

El participi es declina com un adjectiu de primera classe i concorda amb el subjecte en: gènere; nombre; cas.

El verb *sum* concorda amb el subjecte en persona i nombre.

EL PERFET D'INDICATIU PASSIU

Es forma amb: **participi de perfet passiu + present d'indicatiu de *sum***

Persona	Masculí	Traducció
1a singular	amatus sum	vaig ser estimat / he estat estimat
2a singular	amatus es	vas ser estimat / has estat estimat
3a singular	amatus est	va ser estimat / ha estat estimat
1a plural	amati sumus	vam ser estimats / hem estat estimats
2a plural	amati estis	vau ser estimats / heu estat estimats
3a plural	amati sunt	van ser estimats / han estat estimats

- Si el subjecte és femení: **amata sum**: vaig ser estimada; **amatae sunt**: van ser estimades.
- Si el subjecte és neutre: **amatum est**: va ser estimat; **amata sunt**: van ser estimats.

Concordança:

Puella laudata est → La noia va ser elogiada.

- **puella**: nominatiu femení singular;
- **laudata**: participi femení singular;
- **est**: tercera persona del singular.

Milites laudati sunt → Els soldats van ser elogiats.

- **milites**: nominatiu masculí plural;
- **laudati**: participi masculí plural;
- **sunt**: tercera persona del plural.

EL PLUSQUAMPERFET D'INDICATIU PASSIU

Es forma amb: **participi de perfet passiu + imperfet d'indicatiu de *sum***

Persona	Forma masculina	Traducció
1a singular	amatus eram	havia estat estimat
2a singular	amatus eras	havies estat estimat
3a singular	amatus erat	havia estat estimat
1a plural	amati eramus	haviem estat estimats
2a plural	amati eratis	haviéu estat estimats
3a plural	amati erant	havien estat estimats

Exemple: *Urbs ab hostibus capta erat* → La ciutat havia estat presa pels enemics.

EL FUTUR PERFET D'INDICATIU PASSIU

Es forma amb: **participi de perfet passiu + futur d'indicatiu de sum**

Persona	Forma masculina	Traducció
1a singular	amatus ero	hauré estat estimat
2a singular	amatus eris	hauràs estat estimat
3a singular	amatus erit	haurà estat estimat
1a plural	amati erimus	haurem estat estimats
2a plural	amati eritis	haureu estat estimats
3a plural	amati erunt	hauran estat estimats

Exemple: *Urbs defensa erit* → La ciutat haurà estat defensada.

EL PERFET DE SUBJUNCTIU PASSIU

Es forma amb: **participi de perfet passiu + present de subjuntiu de sum**

El present de subjuntiu de **sum** és: *sim, sis, sit, simus, sitis, sint*

Persona	Forma masculina	Traducció orientativa
1a singular	amatus sim	hagi estat estimat
2a singular	amatus sis	hagis estat estimat
3a singular	amatus sit	hagi estat estimat
1a plural	amati simus	hàgim estat estimats
2a plural	amati sitis	hàgiu estat estimats
3a plural	amati sint	hagin estat estimats

Exemple: *Nescio cur urbs deleta sit* → No sé per què la ciutat ha estat destruïda.

En aquesta oració, el participi apareix en femení singular perquè concorda amb **urbs: deleta sit**

EL PLUSQUAMPERFET DE SUBJUNCTIU PASSIU

Es forma amb: **participi de perfet passiu + imperfet de subjuntiu de sum**

L'imperfet de subjuntiu de **sum** és: *essem, esses, esset, essemus, essetis, essent*

Persona	Forma masculina	Traducció orientativa
1a singular	amatus essem	hagués estat estimat
2a singular	amatus esses	haguessis estat estimat
3a singular	amatus esset	hagués estat estimat
1a plural	amati essemus	haguéssim estat estimats
2a plural	amati essetis	haguéssiu estat estimats
3a plural	amati essent	haguessin estat estimats

Exemple: *Si urbs defensa esset, cives non fugissent* → Si la ciutat hagués estat defensada, els ciutadans no haurien fugit.

PARTICIPIS DE LES DIFERENTS CONJUGACIONS

Verb	Supí	Participi de perfet passiu
amo, amavi, amatum	amatum	amatus, -a, -um
habeo, habui, habitum	habitum	habitus, -a, -um
duco, duxi, ductum	ductum	ductus, -a, -um
capio, cepi, captum	captum	captus, -a, -um
audio, audivi, auditum	auditum	auditus, -a, -um

Exemples:

- **amatus est:** va ser estimat;
- **habitus est:** va ser tingut o considerat;
- **ductus est:** va ser conduït;
- **captus est:** va ser capturat;
- **auditus est:** va ser escoltat.

RESUM DEL SISTEMA DE PERFET PASSIU

Mode	Temps	Forma	Traducció
Indicativu	perfet	amatus sum	vaig ser estimat / he estat estimat
Indicativu	plusquamperfet	amatus eram	havia estat estimat
Indicativu	futur perfet	amatus ero	hauré estat estimat
Subjuntiu	perfet	amatus sim	hagi estat estimat
Subjuntiu	plusquamperfet	amatus essem	hagués estat estimat

COMPARACIÓ ENTRE ACTIVA I PASSIVA

Temps	Veu activa	Veu passiva
Perfet d'indicativu	amavit	amatus est
Plusquamperfet d'indicativu	amaverat	amatus erat
Futur perfet d'indicativu	amaverit	amatus erit
Perfet de subjuntiu	amaverit	amatus sit
Plusquamperfet de subjuntiu	amavisset	amatus esset

Cal observar que:

- **amaverit** pot ser futur perfet d'indicativu o perfet de subjuntiu;
- **amatus erit** només pot ser futur perfet d'indicativu passiu;
- **amatus sit** és perfet de subjuntiu passiu.

VERBS INTRANSITIUS I VEU PASSIVA

Només els verbs transitius poden formar normalment una passiva personal, perquè necessiten un complement directe que pugui convertir-se en subjecte pacient.

- Activa: *Milites urbem defendunt* → Els soldats defensen la ciutat.
- Passiva: *Urbs a militibus defenditur* → La ciutat és defensada pels soldats.

ELS VERBS DEPONENTS

Els verbs deponents tenen formes passives, però significat actiu. Per **exemple**: *sequor, secutus sum, sequi*: 3a dep., seguir

El perfet és: *Secutus sum* → vaig seguir / he seguit.

Tot i que formalment és semblant a un perfet passiu, el significat és actiu. Compara:

- **captus est:** va ser capturat —passiva;
- **secutus est:** va seguir —verb deponent.

El participi dels verbs deponents també concorda amb el subjecte:

- **secutus est:** ell va seguir;
- **secuta est:** ella va seguir;
- **secuti sunt:** ells van seguir;
- **secutae sunt:** elles van seguir.

IN MEMORIA MANET

- ✓ Els temps del sistema de perfet actiu es formen amb el **tema de perfet**.
- ✓ El sistema de perfet actiu inclou: *perfet d'indicatiu; plusquamperfet d'indicatiu; futur perfet d'indicatiu; perfet de subjuntiu; plusquamperfet de subjuntiu*.
- ✓ No existeix futur de subjuntiu.
- ✓ El perfet d'indicatiu actiu presenta desinències pròpies: **-i, -isti, -it, -imus, -istis, -erunt**
- ✓ El plusquamperfet de subjuntiu actiu es forma amb: **tema de perfet + -isse- + desinències**
- ✓ Els temps passius del sistema de perfet no es formen amb el tema de perfet.
- ✓ La passiva es construeix amb: **participi de perfet passiu + verb sum**
- ✓ El participi concorda amb el subjecte en gènere, nombre i cas.
- ✓ El perfet passiu utilitza el present de *sum*: **amatus sum**
- ✓ El plusquamperfet passiu utilitza l'imperfet de *sum*: **amatus eram**
- ✓ El futur perfet passiu utilitza el futur de *sum*: **amatus ero**
- ✓ El perfet de subjuntiu passiu utilitza: **amatus sim**
- ✓ El plusquamperfet de subjuntiu passiu utilitza: **amatus essem**
- ✓ Els verbs deponents tenen formes passives, però significat actiu: **secutus est = va seguir**.

FES LES ACTIVITATS